

BETÆNKNING

AFGIVET AF

DEN AF UNDERVISNINGSMINISTERIET
NEDSATTE KOMMISSION TIL UNDERSØGELSE AF
SPØRGSMÅLET OM

VIDENSKABERNES FREMME I DANMARK VED FORANSTALTNINGER FRA STATENS SIDE

2. DEL

BETÆNKNING NR. 107

1954

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Indledning	5
I. Rådighedssummer til de højere læreanstalter og rigshospitalet	9
II. Medhjælp for professorer m. v.	12

Bilag.

1. a) Videnskabskommissionens udkast til kgl. anordning om „Statens almindelige Videnskabsfond”.	47
b) Kommissionens bemærkninger til udkastet	22
2. Kgl. anordning af 24. juni 1952 om „Statens almindelige Videnskabsfond”.	28
3. Oversigt udarbejdet af kurator for Københavns Universitet vedr. anvendelsen af dette universitets rådighedssum	32
4. Skrivelse af 30. september 1952 fra Aarhus Universitets lærerforsamling	35
5. a) Uddrag af Den polytekniske Lærestalts forslag til finansloven for finansåret 1952—53.	37
b) Skrivelse af 19. september 1952 fra rektor for Den polytekniske Lærestalt	38
6. a) Skrivelse af 25. september 1952 fra direktøren for Rigshospitalet	40
b) Skrivelse af 24. september 1952 fra Rigshospitalets lægeråd	41
7. a) Skrivelse af 2. oktober 1952 fra direktøren for Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.	42
b) Skrivelse af 8. oktober 1952 fra samme	44
8. Skrivelse af 8. oktober 1952 fra rektor for Danmarks farmaceutiske Højskole	45
9. Skrivelse af 13. oktober 1952 fra rektor for Danmarks Tandlægehøjskole	47

Indledning.

Kommissionen har under behandlingen af de spørgsmål, der omhandles i nærværende 2. del af kommissionsbetænkningen, haft følgende sammensætning:

Departementschef i undervisningsministeriet *K. Paludan-Müller*, der også efter sin afgang som departementschef pr. 30. september 1953 har varetaget hvervet som formand for kommissionen.

Som repræsentant for undervisningsministeriet endvidere:

Kontorchef (nu departementschef) *Agnete Vøhtz* (indtrådt i stedet for departementschef *Alb. Michelsen*).

Som repræsentant for finansministeriet:

Afdelingschef *E. Valentin Hansen*.

Som repræsentanter for Københavns Universitet:

Rektor, professor, dr. phil. *II. M. Hansen*.

Professor, dr. theol. *J. Nørregaard*.

Professor, dr. jur. *Alf Ross*.

Professor, dr. med. *Erik Warburg*.

Professor, dr. phil. *Carsten Høeg*.

Universitetskurator *E. A. Koch* (indtrådt i stedet for fhv. universitetskurator *M. I. K. Korsgaard*).

Som repræsentanter for Aarhus Universitet:

Formanden for universitetsbestyrelsen, landsretssagfører *C. Holst-Knudsen*.

Professor, dr. phil. *Franz Blatt* (indtrådt i stedet for professor, dr. phil. *Ad. Stender-Petersen*).

Professor, dr. med. *F. Schønheyder* (indtrådt i stedet for professor, dr. med. *Bent Andersen*).

Som repræsentanter for Danmarks tekniske Højskole:

Rektor, professor, dr. techn. *Anker Engelund*.

Professor, dr. phil. *Jakob Nielsen*.

Som repræsentanter for Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole:

Direktør, professor *N. Thorkil-Jensen*.

Professor *H. C. Bendixen*.

Professor *Axel Pedersen*.

Som repræsentant for Danmarks farmaceutiske Højskole:

Rektor, professor, dr. phil. *Carl Faurholt*.

Som repræsentant for Danmarks Tandlægehøjskole:

Rektor, professor, dr. med. *E. Husted*.

Som repræsentant for Carlsbergfondet:

Professor, dr. phil. & theol. *Johs. Pedersen*.

Som repræsentanter for rigsdagens i folketingets finansudvalg ved kommissionens nedsettelse repræsenterede partier:

Rådsformand, folketingsmand (nu undervisningsminister) *Jul. Bomholt*.

Folketingsmand, docent *Otto Himmelstrup*.

Folketingsmand, professor, dr. jur. *C. Rasting* (indtrådt i stedet for professor, dr. theol. *Flemming Hvidberg* efter dennes udnævnelse til undervisningsminister ved kgl. resolution af 30. oktober 1950).

Folketingsmand, redaktør *Johs. Christiansen*.

Professor, dr. med. *Mogens Fog*.

Fuldmægtig i undervisningsministeriet *W. Weincke* og sekretær i samme ministerium fru *Gerda Christensen* har været kommissionens sekretærer.

Inden betænkningens afgivelse afgik professor *Nørregaard* og folketingsmand *Himmelstrup* ved døden. Professor *Nørregaard* nåede ikke at tage standpunkt til betænkningen i dens endelige affattelse, hvorimod folketingsmand *Himmelstrup* kort før sin død havde tiltrådt de i betænkningen fremsatte forslag med undtagelse af det øverst på side 16 omhandlede forslag, hvortil han ikke havde taget definitiv stilling.

Ved sin udnævnelse til undervisningsminister ved kgl. resolution af 30. september 1953 udtrådte folketingsmand *Jul. Bomholt* af kommissionen.

Under professor *H. C. Bendixens* orlov i perioden 1. maj 1951—30. april 1952 har professor ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole *Ed. Sørensen* haft sæde i kommissionen som professor *Bendixens* stedfortræder.

Endvidere har nu afdøde professor ved Københavns Universitet, dr. theol. *H. Mosbech* fungeret som stedfortræder for professor *Nørregaard* under dennes langvarige sygdom i året 1951.

I den i marts 1948 afgivne 1. del afkommissionens betænkning fremsattes en række forslag, der i særlig grad tog sigte på sådanne ønsker fra videnskabens side, der skønnedes at kunne imødekommes forholdsvis hurtigt, ved administrative og bevillingsmæssige foranstaltninger og uden indgreb i allerede forberedte planer.

Til behandling af spørgsmål, hvis klarlæggelse forudsatte tilvejebringelsen af et mere omfattende undersøgelsesmateriale, nedsatte kommissionen — således som anført i betænkningens 1. del pag. 6—7 — endvidere 3 underudvalg, et for de humanistiske videnskaber, et for naturvidenskaberne og et, der særlig skulle beskæftige sig med de unge videnskabsmænds forhold.

Disse underudvalg var sammensat således:

Underudvalget for de humanistiske videnskaber:

Professor *Carsten Høeg*, formand.

Professor *Alf Ross*.

Professor *Flemming Hvidberg*.

Professor *Ad. Stender-Feter sen.*

Underudvalget for naturvidenskaberne:

Professor *H. M. Hansen*, formand.
 Professor *Anker Engelund*.
 Professor *Erik Warburg*.
 Professor *F. Schønheyder*.
 Professor *N. Thorkil-Jensen*.
 Professor *G. Faurholt*.

Underudvalget til behandling af spørgsmål, der særlig vedrører unge videnskabsmænd:

Professor *Jakob Nielsen*, formand.
 Professor *Johs. Pedersen*.
 Professor *N. Thorkil-Jensen*.
 Professor *C. Faurholt*.

På kommissionens møde den 7. marts 1951 blev det besluttet, at professorerne *Blatt* og *Mosbech* skulle indtræde i underudvalget for de humanistiske videnskaber i stedet for professorerne *Stender-Petersen* og *Hvidberg*, der ikke længere var medlemmer af kommissionen. Endvidere vedtoges det at supplere underudvalget vedrørende de unge videnskabsmænds forhold med professorerne *Bendixen*, *Schønheyder* og *Warburg*. På samme møde meddelte endelig professor *Jakob Nielsen*, at han ønskede at fratæde ledelsen af det sidstnævnte underudvalg, og formandshvervet blev derefter overdraget professor *H. M. Hansen*.

Under arbejdet i underudvalgene viste det sig, at de spørgsmål, der forelå til behandling i underudvalgene for de humanistiske videnskaber og for naturvidenskaberne, stort set var sideløbende, og det besluttedes derfor, at disse to udvalg skulle udarbejde en fælles betænkning. Denne fællesbetænkning blev afgivet til kommissionen i efteråret 1951 omtrent samtidig med betænkningen fra underudvalget vedrørende de unge videnskabsmænds forhold.

Det omfattende kompleks af problemer, der omhandles i betænkningen fra underudvalget vedrørende de unge videnskabsmænd, vil der blive gjort rede for i 3. del af kommissionens betænkning, medens det var tanken, at der i nærværende 2. del af betænkningen skulle tages stilling til de spørgsmål, der er behandlet i fællesbetænkningen fra de humanistiske og naturvidenskabelige underudvalg.

Blandt de i fællesbetænkningen stillede forslag var det uden sammenligning mest betydningsfulde en af underudvalgene udarbejdet plan om oprettelsen af et „Statens Videnskabsfond“. Kommissionen kom imidlertid ikke til at tage standpunkt til spørgsmålet om oprettelsen af et sådant fond, idet der af undervisningsminister *Flemming Hvidberg* i januar 1952 — på et tidspunkt, da sagen endnu ikke havde været drøftet i plenum — i folketinget blev fremsat et forslag til lov om oprettelse af „Statens almindelige Videnskabsfond“, hvilket forslag nogle måneder senere med enkelte modifikationer blev gennemført som lov nr. 205 af 7. juni 1952.

Derimod fik kommissionen en væsentlig indflydelse på udformningen af de nærmere regler om det nye fonds virksomhed og administration. I lovforslagets § 2, der uændret går igen i loven af 7. juni 1952, hed det nemlig, at de nærmere bestemmelser om forvaltningen af fondet, herunder om bestyrelsens sammensætning, om fondets virksomhed og om bestyrelsens regnskabsaflæggelse m. v. skulle fastsættes ved kgl. anordning, og det blev af ministeren overdraget kommissionen at udarbejde et udkast til denne anordning.

Straks efter, at undervisningsministeren i en skrivelse af 19. februar 1952 havde anmodet kommissionen om at koncentrere sit arbejde om løsningen af denne opgave, nedsattes et arbejdsudvalg, der inden udløbet af en meget kort frist skulle udarbejde og forelægge plenum et udkast til den kgl. anordning.

Dette arbejdsudvalg fik følgende sammensætning:

Departementschef *K. Paludan-Müller*, formand.

Rektor, professor *H. M. Hansen*.

Professor *Carsten Høeg*.

Professor *Johs. Pedersen*.

Professor *Frans Blatt*.

Direktør, professor *2V. Thorkil-Jensen*.

Afdelingschef *E. Valentin Hansen*.

Kontorchef frøken *A. Vøhtz*.

Endvidere deltog efter opfordring fra formanden professor *Alf Ross* i de afsluttende møder i udvalget.

Kommissionens sekretærer fungerede som sekretærer for arbejdsudvalget.

I slutningen af marts måned 1952 havde udvalget tilendebragt sit arbejde, og efter at sagen yderligere havde været behandlet på en række plenarmøder, fremsendtes det af kommissionen udarbejdede udkast med tilhørende bemærkninger (jfr. bilag 1, a og b) den 2. april 1952 til undervisningsministeren. Dette udkast danner i alt væsentligt grundlaget for den under 24. juni 1952 udstedte kgl. anordning om Statens almindelige Videnskabsfond (jfr. bilag 2).

I arbejdet med udarbejdelsen af udkastet til den forannævnte kgl. anordning tog folketingsmændene *Bomholt*, *Johs. Christiansen*, *Himmelstrup* og *Hasting* ikke del, idet de ikke fandt en sådan medvirken forenelig med deres stillinger som medlemmer af det folketingsudvalg, der havde fået til opgave at foretage en nærmere gennemgang og behandling af det forelagte lovforslag.

Efter at det vigtigste af de forslag, der indeholdtes i fællesbetænkningen fra de humanistiske og naturvidenskabelige underudvalg således var blevet gennemført ved loven af 7. juni 1952 om Statens almindelige Videnskabsfond, stod der for kommissionen tilbage at tage stilling til de øvrige i fællesbetænkningen fremsatte forslag, nemlig dels et forslag om en forøgelse af de på finanslovene bevilgede rådighedssummer til de højere læreanstalter, dels et forslag om etablering af en ordning, hvorefter der i visse nærmere beskrevne tilfælde skulle kunne stilles medhjælp til rådighed for universitetslærere ved de humanistiske, teologiske og rets- og statsvidenskabelige fakulteter.

Det blev af kommissionen pålagt det ovennævnte arbejdsudvalg også at tage disse spørgsmål op til behandling, og den af udvalget herom udarbejdede indstilling er lagt til grund ved udarbejdelsen af den efterfølgende betænkning.

Det skal til slut oplyses, at fællesbetænkningen fra underudvalgene for naturvidenskaberne og de humanistiske videnskaber i overensstemmelse med en henstilling herom fra undervisningsministeriet har været forelagt Foreningen til Beskyttelse af videnskabeligt Arbejde til udtalelse forud for betænkningens afgivelse til plenum.

I. Rådighedssummer til de højere læreanstalter og Rigshospitalet.

Københavns Universitet og Danmarks tekniske Højskole har gennem en årrække på de årlige finanslove — henholdsvis under § 21 XII. A. 14. Driftsudgifter ved laboratorier og samlinger og under § 21 XII. B. 13. Laboratorier og samlinger haft beløb til rådighed, hvorover der frit har kunnet disponeres af de pågældende læreanstalters ledelse. Et lignende rådighedsbeløb findes på Rigshospitalets budget (§ 21 XVI. B. 2. Inventar og beklædning), og der er endelig fra finansåret 1952—53 under § 21 XII. F. 12. Driftsudgifter ved laboratorier og samlinger, også tillagt Aarhus Universitet et mindre rådighedsbeløb.

Rådighedsbeløbet for Københavns Universitet lå gennem mange år på 8 000 kr. årlig, men forhøjedes på finansloven for finansåret 1950—51 til 60 000 kr., som er det nuværende beløb. Med hensyn til anvendelsen af dette rådighedsbeløb henvises til bilag 3.

Det Aarhus Universitet tillagte rådighedsbeløb udgør 6 000 kr.

For Danmarks tekniske Højskoles vedkommende udgjorde rådighedssummen gennem lang tid 2 650 kr. På finansloven for finansåret 1949—50 overførtes imidlertid følgende beløb til denne konto:

Til afdelingen for luftfartøjer og aerodynamik 7 340 kr.

Til tegnestuen 1 510 kr.,

således at kontoens samlede beløb blev 11 500 kr. På finansloven for finansåret 1952—53 blev kontoen endelig forhøjet til det nuværende beløb af 35 000 kr., jfr. R. T. 1951—52, sp. 1981—82. Da udgifterne til afdelingen for luftfartøjer og aerodynamik og tegnestuen ikke hører hjemme under rådighedssummen, udgør den egentlige rådighedssum herefter 26 150 kr.

Rigshospitalets rådighedssum bevilgedes første gang på finansloven for finansåret 1950—51, jfr. R. T. 1949—50, tillæg A., sp. 2111—12, og udgør 20 000 kr.

Disse rådighedsbeløb må opfattes som en art supplement til de annua, der bevilges til driften af læreanstaltnes enkelte laboratorier eller afdelinger, og beløbene kan i overensstemmelse hermed anvendes såvel til undervisnings- som til forskningsformål. Efter de undersøgelser, kommissionen har foretaget, benyttes rådighedssummerne i hovedsagen til anskaffelse af videnskabelige apparater, undervisningsmateriel og inventar. For Rigshospitalets vedkommende gør der sig endvidere det særlige forhold gældende, at rådighedssummerne i vid udstrækning anvendes til anskaffelser, der vedrører patientbehandlingen.

Der kan næppe herske tvivl om, at det af flere grunde må anbefale sig — også fra bevillingsmyndighedernes synspunkt —, at der ved siden af de ordinære annua ved læreanstalterne findes midler, der ikke på forhånd er tillagt bestemte afdelinger, og som læreanstaltnes ledelser efter eget skøn kan anvende til dækning af behov, der er af særlig

påtrængende karakter, og hvis opståen ikke har kunnet forudses, da budgettet blev lagt. Det kan f. eks. have stor betydning, at penge straks kan skaffes tilveje af en institutions rådighedsbeløb i de ikke sjældent forekommende tilfælde, hvor der under arbejdet med en forskningsopgave, der udføres som et normalt led i vedkommende afdelings virksomhed, pludselig opstår behov for anskaffelser eller antagelse af ekstra assistance, hvortil der ikke på det givne tidspunkt findes midler på afdelingens annuum. Ledere af laboratorier vil endvidere kunne beregne deres normale annuumsbehov på en sikrere måde, hvis de har viden om, at der af en rådighedssum — i et beskedent omfang — kan afholdes uforudsete eller ekstraordinære udgifter. Desuden vil eksistensen af rådighedsbeløb af en passende størrelse befri de bevilgende myndigheder for et stort antal småsager, som under den nuværende usmidige ordning ikke kan undgåes, og som gennemgående er af en sådan beskaffenhed, at det må anses for urimeligt, at bevillingsmyndighederne skal spilde tid på at beskæftige sig med dem.

Det må imidlertid erkendes, at de rådighedsbeløb, hvorover de to universiteter, Danmarks tekniske Højskole og Rigshospitalet i dag disponerer, ikke er tilstrækkelige til, at ordningen kan fungere på den ovenfor beskrevne gavnlige måde dels i forhold til bevillingsmyndighederne, dels i forhold til læreanstalterne selv. De foreliggende behov for ekstraordinær støtte til videnskabelig forskning og undervisning kan ikke fuldtud dækkes med de nuværende beløb, idet det hvert år viser sig, at det kun er muligt at opfylde en del af de velbegrundede ønsker, der fremkommer om støtte til sådanne forsknings- eller undervisningsformål, som man ikke har kunnet forudse ved opstillingen af budgetterne for de forskellige annua. I de fleste af de tilfælde, hvor hjælp ikke kan ydes af rådighedssummerne, må der da under den nuværende ordning søges særskilt bevilling ved henvendelse til bevillingsmyndighederne gennem undervisningsministeriet og finansministeriet. Derved opstår forsinkelser, der ofte er skadelige for forskningsarbejdet, samtidig med at bevillingsmyndighederne — som ovenfor nævnt — ulejlighes med småsager, der hverken har principiel betydning eller større økonomisk rækkevidde. I nogle tilfælde holder institutionerne sig på grund af beløbenes lidenhed tilbage fra at søge særlige bevillinger og udskyder imødekomelsen af de fremsatte ønsker med den virkning, at presset på rådighedssummerne bliver så meget større det følgende år. Det forekommer også, at et nyttigt videnskabeligt arbejde simpelthen må opgives, fordi de nødvendige midler ikke er forhånden, og der ikke er tid til at vente på tilvejebringelsen af særlig bevilling. Endelig skal det fremhæves, at der inden for de humanistiske fakulteter, hvor behovet for apparatur ganske vist er ringere end ved de øvrige fakulteter, alligevel ofte vil være behov for lejlighedsvis at få økonomisk støtte til løsning af mindre opgaver, der kan få betydning for det videnskabelige livs fremme, og til sådanne mindre opgaver har man hidtil på forhånd helt måttet opgive at opnå støtte fra universiteterne.

Kommissionen finder det under disse omstændigheder ønskeligt af hensyn til forskningens trivsel, at de bestående rådighedssummer for Københavns Universitet, Aarhus Universitet, Den polytekniske Læreanstalt, Danmarks tekniske Højskole og Rigshospitalet øges væsentligt. Man har med de pågældende institutionschefer indgående drøftet spørgsmålet om størrelsen af de nødvendige forhøjelser og institutionerne har derefter på grundlag af de stedfundne forhandlinger afgivet de som bilag 4—6 til nærværende betænkning aftrykte indstillinger.

Kommissionen stiller herefter forslag om, at rådighedssummerne for de nedenævnte læreanstalter fastsættes til følgende beløb:

Københavns Universitet	100 000 kr.	(Til dette beløb søgtes kontoen forhøjet allerede ved den henvendelse, universitetet i vinteren 1949—50 rettede til undervisningsministeriet, og som resulterede i en forhøjelse af kontoen til 60 000 kr. på finansloven 1950—51).
Aarhus Universitet	35 000 kr.	(Af disse 35 000 kr. tænkes 5 000 kr. jfr. bil. 4. bevilget som en særlig rådigheds- sum til supplerings af de annua, der er tillagt de som universitetsklinikker virkende afdelinger ved hospitalet i Aarhus).
Danmarks tekniske Højskole	50 000 kr.,	jfr. bilag 5 a. og b.
Rigshospitalet	50 000 kr.,	jfr. bilag 6 a. og b.

Samtidig foreslår kommissionen, at der ligeledes stilles årlige rådighedsbeløb til disposition for de øvrige højere læreanstalter. Også om størrelsen af disse nye rådighedsbeløb har der været forhandlet med institutionerne, og der er i de indstillinger, der som resultat af forhandlingerne er fremkommet fra de pågældende læreanstalter, i fuldt omfang taget hensyn til de synspunkter, som kommissionen har fremført om rådighedssummernes anvendelsesområde og om det størrelsesmæssige forhold, der bør være mellem de enkelte rådighedsbeløb og de annua, som de er tænkt at skulle udgøre et supplement til.

På det således foreliggende grundlag foreslår kommissionen, at der snarest muligt søges tilvejebragt fiDansiell hjemmel for følgende nye rådighedsbeløb:

Den kgl. Veterinær-og Landbohøjskole.	30 000 kr.,	jfr. bilag 7 a. og b.
Danmarks farmaceutiske Højskole	7 500 kr.,	jfr. bilag 8.
Danmarks Tandlægehøjskole	7 500 kr.,	jfr. bilag 9.

Det er kommissionens opfattelse, at bevillinger af en størrelse som foran foreslået vil gøre det muligt i et rimeligt omfang at imødekomme videnskabens berettigede ønsker på det heromhandlede område, såfremt det nuværende prisniveau da ikke forrykkes væsentligt. Forslaget kan opfattes som et udtryk for kommissionens vurdering af, hvad der må anses for nødvendigt, hvis forhøjelsen skal kunne føles som en virkelig effektiv hjælp for videnskaben, men man er naturligvis klar over, at fixeringen af beløbene for de enkelte finansår må forbeholdes bevillingsmyndighedernes afgørelse ud fra et almindeligt finansielt skøn.

Den årlige merudgift for staten vil efter forslaget udgøre 167 850 kr. Det er imidlertid klart, at der kun i meget begrænset omfang bliver tale om en reel udgiftsforøgelse, idet forøgelsen af rådighedsbeløbene efter det ovenfor anførte vil medføre, at en lang række påkrævede udgifter, hvortil man i dag nødes til at søge særlig bevilling, vil blive dækket ved hjælp af de nye eller forøgede rådighedssummer. Det foreliggende forslag kan således siges i det væsentlige at gå ud på en rationalisering eller omlægning af bevillingstekniken inden for et begrænset område.

Det må fremhæves, at det er tanken med rådighedssummerne, at de — som det i hovedsagen også tidligere har været tilfældet — kun skal anvendes til dækning af relativt set mindre udgifter, jfr. den af Rigshospitalets direktør i skrivelse af 25. september 1952

(bilag 6 a.) angivne retningslinie, gående ud på, at der for hospitalets vedkommende ikke skal kunne ydes enkeltbevillinger på over 4 000 kr. af rådighedssummen. Til anskaffelser eller andre foranstaltninger, hvortil der udkræves beløb, der vil lægge beslag på en uforholdsmæssig del af vedkommende institutions rådighedsbeløb, bør bevilling normalt søges på sædvanlig måde eller — hvis det drejer sig om udgifter, der står i forbindelse med ekstraordinære forskningsopgaver — ved indgivelse af ansøgning til Statens almindelige Videnskabsfond eller andre fond, der yder støtte til sådanne formål. Kommissionen anser det imidlertid ikke for hensigtsmæssigt at fastsætte noget generelt maksimum for størrelsen af de enkelte bevillinger af rådighedssummerne, idet man mener at kunne overlade det til institutionscheferne at påse, at ordningen administreres i overensstemmelse med sine forudsætninger.

Det bemærkes endelig, at der inden for kommissionen har været enighed om, at rådighedssummerne repræsenterer fixerede og ikke anslåede beløb, og at de derfor ikke kan overskrides uden sædvanlig bevillingsmæssig hjemmel.

II. Medhjælp for professorer m. v.

Professorerne ved de lægevidenskabelige og matematisk-naturvidenskabelige fakulteter ved landets universiteter har ud over videnskabelig assistance så godt som altid adgang til at benytte ikke-videnskabelig medhjælp, der dels kan bistå dem ved løsning af forskningsopgaver f. eks. ved at udføre rutinemæssigt arbejde i forbindelse med forsøgsrækker, dels kan assistere ved udførelsen af sekretærarbejde, specielt renskrivning af manuskripter og korrespondance. Dette hænger sammen med, at de pågældende professorer normalt er knyttet til institutter, laboratorier eller hospitaler, hvor de fornødne medhjælpere forefindes.

En tilsvarende mulighed står i almindelighed ikke åben for medlemmerne af de øvrige fakulteter, som længe har følt det som en meget stor ulempe, at de i denne henseende er ringere stillet end deres lægevidenskabelige og naturvidenskabelige kolleger. Som forholdene er i dag, må de selv udføre en uforholdsmæssig stor mængde arbejde af rent manuel eller rutinemæssig karakter, og ikke helt sjældent tvinges de til af deres private midler at afholde udgifter til maskinskrivning eller lignende.

Af rektorerne for de to universiteter er det overfor kommissionen blevet fremhævet, at der nu bør tages skridt til at søge det ovenfor beskrevne misforhold bragt ud af verden, hvorved en mere rationel udnyttelse af den videnskabelige arbejdskraft skulle kunne opnås. Dette almindelige synspunkt har kommissionen ment at kunne tilslutte sig.

Det spørgsmål, der således er rejst, vedrører professorerne, for den tekniske bistands vedkommende også andre lærere, ved Københavns Universitets filosofiske, teologiske og rets- og statsvidenskabelige fakulteter og ved Aarhus Universitets humanistiske, teologiske og økonomisk-juridiske fakulteter. Ved disse fakulteter er der for tiden normeret: i København 68 og i Aarhus 37 professorater.

En nærmere overvejelse af, hvilke foranstaltninger der kan blive tale om at søge iværksat, vil hurtigt vise, at der i virkeligheden er behov for to forskellige arter af medhjælp, nemlig for det første en rent teknisk hjælp, der kan ydes af dygtige maskinskrivere

eller stenograf damer, men dernæst også en mere kvalificeret medhjælp, der kun kan præsteres af personer, som har et vist kendskab til vedkommende videnskabsgren, særlig studerende eller yngre kandidater.

A.

Behovet for den rent tekniske bistand gør sig især gældende i forbindelse med det ikke ubetydelige arbejde, som påhviler det store flertal af lærerne i de humanistiske, teologiske og samfundsvidenskabelige universitetsfag med skriftlige udfærdigelser på dansk eller på fremmede sprog, dels i fakulteternes tjeneste (bedømmelse af specialeopgaver, guldmedailleopgaver, doktorafhandlinger, indstillinger om besættelse af professorater o. m. a.), dels i det videnskabelige samarbejdes tjeneste (korrespondance med kolleger i ind- og udland). Omfanget af dette arbejde varierer naturligvis meget fra professor til professor, men man kan gå ud fra, at en væsentlig del af professorerne må regne med at skulle anvende megen tid på udfærdigelser af denne art.

Til at yde professorerne og andre universitetslærere bistand ved udførelsen af dette arbejde har man ønsket, at der ved hvert af universiteterne, nærmere bestemt ved de pågældende universitetskontorer, antages særligt kontorpersonale til betjening af alle medlemmer af de akademiske lærerforsamlinger, der ikke har medhjælp til disposition på institut eller lignende. Til rådighed for disse lærere ønskedes tillige anskaffet diktafon-apparater. Det er fra universiteternes side blevet fremhævet, at de, der tænkes ansat med den opgave at betjene universitetslærerne, vil kunne anvendes til udførelse af arbejde for universiteternes almindelige administration, hvis det i perioder ikke skulle vise sig muligt at beskæftige dem fuldtud med det særlige arbejde, hvortil de principalt er antaget, og som de i første række skal stå til disposition for.

B.

En ordning som den under A. foreslåede vil imidlertid efter universiteternes opfattelse ikke kunne løse alle spørgsmål, der står i forbindelse med det eksisterende behov for medhjælp af forskellig art for professorerne. Til hjælp til udfærdigelse af visse afhandlinger, til korrekturlæsning samt registrerings- og kartoteksarbejde er der eksempelvis brug for assistance af en nogen anden art end den, man kan forvente af en almindelig maskinskriver-ske eller stenograf. Ofte er det nødvendigt, at hjælperen har en vis videnskabelig skoling eller visse specialkundskaber; det vil således ikke være muligt at diktere et arbejde om russisk sprog til en sekretær, der ikke kan russisk. Endvidere drejer det sig her om arbejde, der er så nært knyttet til selve det centrale forskningsarbejde, som professoren er beskæftiget med, at det ligesom dette ofte kan udføres bedst i vedkommende professors hjem, hvor de fornødne hjælpemidler, bibliotek, notater etc. er til rådighed. Dette forhold, at forskningen inden for de humanistiske, teologiske og rets- og statsvidenskabelige fag i overvejende grad foregår og kun kan foregå i videnskabsmændenes hjem, medfører endelig, at også en anvendelse i hjemmet af rent teknisk manuel hjælp af den ovenfor under A. omhandlede karakter undertiden vil være praktisk og ønskelig.

Til imødekomme af disse behov har de to universiteter ønsket gennemført en ordning, gående ud på, at det tillades enhver professor ved de humanistiske, teologiske og rets- og statsvidenskabelige fakulteter at anvende indtil 1 800 kr. årlig til aflønning af medhjælp af den heromhandlede art. Da det med sikkerhed kan siges, at en sådan ordning ikke ville blive udnyttet fuldtud af alle de professorer, der skulle have mulighed for at

benytte sig af den, regner universiteterne med, at den årlige udgift højst vil andrage de forannævnte 1 800 kr. multipliceret med et tal, svarende til $\frac{2}{3}$ af antallet af professorer ved de nævnte fakulteter.

Kommissionen anser det for meget ønskeligt, at der snarest muligt tilvejebringes en ordning, der kan gøre en ende på det uheldige forhold, at professorerne ved en række universitetsfakulteter overhovedet ikke har adgang til at anvende medhjælp til udførelsen af manuelt eller rent rutinemæssigt arbejde, men må bruge en urimelig stor del af deres tid på opgaver, der kan udføres lige så godt eller bedre af mindre kvalificeret arbejdskraft. En sådan lidet rationel udnyttelse af den videnskabelige arbejdskraft kan ikke være i samfundets interesse, og en forbedring af forholdene på dette område må forekomme at være et velegnet middel til forøgelse af det videnskabelige arbejdes intensitet.

Ud fra disse synspunkter har kommissionen nøje overvejet de fremsatte forslag om antagelse af særlig kontormedhjælp og om bevilling af rådighedsbeløb for professorer.

Der har været enighed i kommissionen om at tilslutte sig tanken om, at der ved universitetskontorerne skal forefindes kontorpersonale, der skal kunne løse den særlige opgave at yde de medlemmer af de akademiske lærerforsamlinger, der ikke har medhjælp til disposition på institut eller lignende, bistand ved arbejdet med de skriftlige udfærdigelser, som det påhviler lærerne at udarbejde, dels i fakulteternes, dels i det videnskabelige samarbejdes tjeneste, og om at det bør pålægges cheferne for de to universiteters administrationskontorer at drage omsorg for, at kontorerne til enhver tid råder over det til dette arbejde nødvendige kvalificerede personale. Det må i denne forbindelse fremhæves, at de pågældende kontormedhjælpere foruden de nødvendige tekniske færdigheder bør være i besiddelse af en god almindelse og specielt have gode sprogkundskaber. En gennemførelse af forslaget skønnes efter de for kommissionen foreliggende oplysninger at ville medføre en årlig lønningsudgift på ca. 40 000 kr., hvortil kommer forskellige etableringsudgifter, herunder udgifterne til anskaffelse af tidssvarende diktafonapparater med hovedtelefoner.

Forslaget om ved bevilling af årlige rådighedsbeløb for de enkelte professorer at imødekomme de behov for medhjælp, der ikke kan dækkes gennem etableringen af den foran beskrevne ordning, har der derimod ikke kunnet opnås enighed om i kommissionen. Det er fra forskellig side blevet gjort gældende, at dette forslag er for vidtgående i økonomisk henseende, og at der vil kunne rejses berettigede indvendinger af principiel natur imod den foreslåede ordning med personlige rådighedsbeløb, hvorover de enkelte professorer frit skulle kunne disponere.

Imidlertid har man fra alle sider kunnet tilslutte sig det synspunkt, at det må betragtes som hæmmende for forskningsarbejdet og i det hele lidet rimeligt, at professorerne ved de humanistiske, teologiske og rets- og statsvidenskabelige fakulteter i dag ikke har nogensomhelst adgang til at få hjælp til mangfoldige tidskrævende arbejder — blandt hvilke rent eksempelvis skal nævnes citatkontrol, korrekturlæsning, maskinskrivning af skriftlige udfærdigelser, indeholdende afsides liggende fremmedord — som vel er af en vis rutinemæssig karakter, men som dog efter deres natur stiller krav om et højt dannelsesniveau og specialkundskaber hos den, der skal være egnet til som professorens medhjælper at udføre sådanne arbejder. Denne gruppe af professorer er i så henseende langt ringere stillet end deres kolleger ved de lægevidenskabelige og matematisk-naturvidenskabelige

fakulteter, der som alt overvejende hovedregel har mulighed for at få enhver fornøden medhjælp af assistenter med ansættelse ved de instituter eller lignende, som professorerne forestår.

Det var i og for sig en nærliggende tanke, om man søgte at tilvejebringe den manglende medhjælp for professorerne ved de humanistiske, teologiske og rets- og statsvidenskabelige fakulteter ved oprettelse af et passende antal assistentstillinger, knyttet til de pågældende fakulteter.

Kommissionen er dog veget tilbage fra at stille forslag om en sådan ordning, dels på grund af de ret betydelige årlige udgifter, som ordningens gennemførelse ville belaste statskassen med, eventuelt til forøgelse af det offentlige pensionsbyrde, dels på grund af vanskelighederne ved at finde frem til et tilstrækkeligt objektivt grundlag for en bedømmelse af, hvor sådanne stillinger tiltrænges, og hvor stort et antal stillinger det vil være forsvarligt at søge oprettet.

Man har herefter inden for kommissionen samlet sig om et forslag gående ud på, at der bevilges hvert af universiteterne en årlig medhjælpssum, hvoraf der for professorer, der måtte have særligt behov herfor, efter bestemmelse henholdsvis af rektor og kurator for Københavns Universitet og af bestyrelsen for Aarhus Universitet skal kunne stilles midler til rådighed til aflønning af kvalificeret medhjælp ved forefaldende arbejder i professorstillingens medfør.

Gennemførelsen af dette forslag vil skabe mulighed for i et beskedent omfang og efter nøje sigtning af de enkelte foreliggende tilfælde at imødekomme ønsker, der fra professorernes side fremsættes om at få stillet midlertidig hjælp til disposition ved udførelsen af det arbejde, der påhviler dem, såvel i undervisningens som i forskningens tjeneste. Hvad angår størrelsen af disse særlige rådighedsbeløb mener man at kunne foreslå, at beløbene foreløbig forsøgsvis fastsættes til 60 000 kr. for Københavns Universitets vedkommende og 30 000 kr. for Aarhus Universitets vedkommende. Både Københavns og Aarhus Universitets repræsentanter i kommissionen har under de foreliggende omstændigheder ment at kunne tiltræde dette forslag.

Finansministeriets repræsentant i kommissionen har af principielle grunde og af hensyn til konsekvenserne ikke kunnet tiltræde forslaget. Det er hans opfattelse, at spørgsmålet om støtte til den her nævnte særligt kvalificerede medhjælp for professorer må løses efter en nøje overvejelse i de enkelte tilfælde og således, at der herved også tages stilling til, om støtten bør ydes af Statens almindelige Videnskabsfond eller andre fond, eller om der — som i andre forhold af lignende karakter — bør søges bevilling på finanslovens medhjælpskonti.

Det bemærkes, at den medhjælp, der bliver tale om, som regel bedst vil kunne ydes af ældre studerende eller yngre kandidater. Ved fastsættelsen af vederlagene for de pågældende må de almindelige regler for lønning af løs medhjælp i statens tjeneste iagttages.

Kommissionsflertallets forslag under dette afsnit kan herefter sammenfattes således:

A. Ved de administrationskontorer, der er knyttet til de 2 universiteter, bør der forefindes særligt personale til betjening af sådanne medlemmer af den akademiske lærerforsamling, der ikke ved institut eller lignende har den fornødne medhjælp til disposition til udførelse af skrivearbejde og modtagelse af diktat. Det bør pålægges cheferne for de 2 universiteters administrationskontorer at drage omsorg for, at kontorerne til enhver tid råder over det til dette arbejde nødvendige kvalificerede personale.

B. Der bevilges universiteterne i København og Aarhus specielle årlige medhjælpsbeløb på henholdsvis 60 000 kr. og 30 000 kr., hvoraf der for professorer, der måtte have særligt behov herfor, efter bestemmelse henholdsvis af rektor og kurator for Københavns Universitet og af bestyrelsen for Aarhus Universitet skal kunne stilles midler til rådighed til aflønning af kvalificeret medhjælp ved forefaldende arbejder i professorstillingens medfør.

København, i juni 1954.

H. C. Bendixen. Franz Blatt. Johs. Christiansen. Anker Engelund. Carl Faurholt.
Mogens Fog. H. M. Hansen. E. Valentin Hansen. C. Holst-Knudsen. E. Husted.
Carsten Høeg. E. A. Koch. Jakob Nielsen. K. Paludan-Müller. Axel Pedersen.
Johs. Pedersen. C. Rasting. Alf Ross. F. Schönheyder.
N. Thorkil-Jensen. Erik Warburg. Agnete Vøhtz.

W. Weincke.

Videnskabskommissionens udkast til kongelig anordning om „Statens almindelige Videnskabsfond“.

Vi Frederik den Niende.....
Gøre vitteligt..... ville
 vi allernådigst have anordnet følgende bestemmelser om forvaltningen af det ved lov nr.
 af oprettede „Statens almindelige Videnskabsfond“.

§ 1.

„Statens almindelige Videnskabsfond“ har til opgave at virke til fremhjælpning af dansk videnskabelig forskning, navnlig på grundvidenskabernes område, uden hensyn til, hvilken institution den pågældende forskning har sin nærmeste tilknytning til.

§ 2.

Stk. 1. Fondets årlige indtægter skal anvendes som hjælp til gennemførelsen af sådanne særlige forskningsopgaver, hvortil der hverken kan påregnes støtte af de faste årlige bevillinger, der sædvanligvis står til rådighed til den normale drift af institutter og laboratorier, eller tilskud gennem andre finanslovbevillinger ifølge hidtidig praksis.

Stk. 2. Af fondets midler vil der herefter navnlig kunne ydes støtte til de nedenfor angivne formål:

- a) Gennemførelse af større videnskabelige opgaver, som f. eks. udgravninger, ekspeditioner og undersøgelser i marken eller i laboratorier;
- b) anskaffelse af specielle eller særlig kostbare videnskabelige hjælpemidler, såsom instrumenter eller litteraturværker;
- c) vederlag for midlertidig videnskabelig eller ikke-videnskabelig assistance, der er påkrævet til gennemførelse af videnskabelige opgaver;
- d) erhvervelse af studiemateriale, eksempelvis håndskriftfotografier og forsøgsdyr;
- e) publikation af videnskabelige værker;
- f) studierejser, forsåvidt disse foretages med henblik på en bestemt videnskabelig opgave;
- g) ydelse af bevillinger til danske videnskabsmænd, der for en kortere tid har behov for aflastning for at kunne koncentrere sig om gennemførelsen af et videnskabeligt arbejde.

Stk. 3. Fondet yder sin støtte til forskningen alene på grundlag af de fra videnskabsmænd eller videnskabelige institutioner indkomne ansøgninger, og det tilkommer ikke fondets administration at give anvisning på sajlige forskningsopgaver.

o.

Stk. 1. Som sin øverste ledelse har fondet en bestyrelse, bestående af medlemmerne af de i § 5 nævnte kommissioner.

Stk. 2. Bestyrelsen vælger sin formand blandt kommissionsmedlemmerne for 1 år ad gangen med mulighed for genvalg.

§ 4.

Stk. 1. Bestyrelsen fastlægger retningslinierne for de i § 5 nævnte kommissioners arbejde. Den drøfter og tager stilling til spørgsmål, der har betydning for alle kommissionerne eller for fondet som helhed.

Stk. 2. Bestyrelsen kan gøre indstilling til undervisningsministeriet om ændringer i de ved nærværende anordning givne bestemmelser, herunder bestemmelserne i § 7 om fordelingen af fondets årlige indtægter.

Stk. 3. Bestyrelsen fastsætter sin egen og kommissionernes forretningsorden.

§ 5.

Til behandling og afgørelse af de til fondet indkomne ansøgninger nedsættes de nedennævnte 5 kommissioner, repræsenterende hver sit videnskabelige fagområde og hver for sig bestående af videnskabsmænd:

1. *Kommissionen for naturvidenskaberne*, der har følgende sammensætning:

2 medlemmer udpeget af det matematisk-naturvidenskabelige fakultet ved Københavns universitet, 1 af hver af fakultetets 2 grupper;

1 medlem udpeget af Danmarks tekniske Højskole og Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole i forening blandt lærerne i grundvidenskaber e;

2 medlemmer udpeget af Det kgl. danske Videnskabernes Selskab.

Denne kommission behandler anliggender, der vedrører forskningsopgaver inden for de naturvidenskabelige grundvidenskaber, herunder også de teoretiske fag, der i praksis henregnes til lægevidenskab og til jordbrugs- og veterinærvidenskab.

Af den til kommissionens rådighed stillede sum tilgodeser den endvidere den teknisk-videnskabelige forskning med et fast årligt beløb, der indtil videre udgør , og som af kommissionen afgives til det teknisk-videnskabelige forskningsråd til nærmere anvendelse efter de for dettes virksomhed gældende bestemmelser.

2. *Kommissionen for de humanistiske videnskaber*, der omfatter:

2 medlemmer udpeget af det filosofiske fakultet ved Københavns universitet;

1 medlem udpeget af det humanistiske fakultet ved Aarhus universitet;

1 medlem udpeget af de teologiske fakulteter ved universiteterne i København og Aarhus i forening;

1 medlem udpeget af Det kgl. danske Videnskabernes Selskab.

Kommissionen behandler sager, der angår forskningsopgaver indenfor de humanistiske videnskaber, hvortil her også henregnes de teologiske fag.

3. *Kommissionen for samfundsvidenskaberne*, der består af:

2 medlemmer udpeget af det rets- og statsvidenskabelige fakultet ved Københavns universitet, 1 af hver af fakultetets 2 grupper;

1 medlem udpeget af det økonomiske og juridiske fakultet ved Aarhus universitet;

1 medlem udpeget af det filosofiske fakultet ved Københavns universitet og det humanistiske fakultet ved Aarhus universitet i forening;

1 medlem udpeget af Institutet for historie og samfundsøkonomi.

Under kommissionen henhører sager, der vedrører forskningsopgaver inden for samfundsvidenskaberne (jura, økonomi, politisk videnskab og sociologi).

4. *Kommissionen for lægevidenskab*, i hvilken følgende har sæde:

2 medlemmer udpeget af det lægevidenskabelige fakultet ved Københavns universitet;

1 medlem udpeget af det lægevidenskabelige fakultet ved Aarhus universitet;

1 medlem udpeget af Danmarks Tandlægehøjskole;

1 medlem udpeget af Danmarks farmaceutiske Højskole.

Kommissionen tager under behandling sager vedrørende forskningsopgaver inden for lægevidenskaben, for så vidt de pågældende sager ikke henhører under kommissionen for naturvidenskaberne.

5. *Kommissionen for veterinær- og jordbrugsvidenskaberne*.

Denne kommission deles i 2 afdelinger:

a) afdelingen for veterinærvidenskab, der består af 3 medlemmer udpeget af Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, heraf 1 medlem valgt blandt videnskabsmænd, der ikke er medlemmer af højskolens lærerforsamling;

b) afdelingen for jordbrugsvidenskab, der omfatter 3 medlemmer udpeget af Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, heraf 1 medlem valgt blandt videnskabsmænd, der ikke er medlemmer af højskolens lærerforsamling.

Kommissionen behandler sager vedrørende forskningsopgaver inden for jordbrugs- og veterinærvidenskaberne, for så vidt de pågældende sager ikke henhører under kommissionen for naturvidenskaberne.

§ 6.

Stk. 1. Medlemmerne af de i § 5 under punkterne 1, 2, 3 og 4 omhandlede kommissioner vælges for en periode af 5 år med mulighed for genvalg, dog ikke udover en yderligere 5 års periode. Hvert år — første gang et år efter kommissionernes nedsættelse — afgår dog eet medlem af hver af disse kommissioner. Afgangen sker i en rækkefølge, som er angivet een gang for alle ved lodtrækning, der foretages straks efter kommissionernes første sammentræden. Afgår et medlem iøvrigt inden udløbet af sin valgperiode, foretages nyvalg kun for den resterende del af perioden. Den herved valgte kan kun genvælges for een valgperiode.

Stk. 2. For medlemmerne af den i § 5, punkt 5 omhandlede kommission (kommissionen for veterinær- og jordbrugsvidenskaberne) er valgperioden 6 år, og der afgår fra denne kommission hvert andet år — første gang 2 år efter kommissionens nedsættelse — to af dens medlemmer, eet fra hver af kommissionens to afdelinger. Iøvrigt forholdes der med hensyn til genvalg og afgang på tilsvarende måde som bestemt i nærværende paragrafs stk. 1 for de øvrige kommissioner.

Stk. 3. Hver af kommissionerne vælger en formand blandt sine medlemmer. Valget sker for 1 år — for så vidt angår den i § 5, punkt 5 nævnte kommission dog for 2 år — ad gangen med mulighed for genvalg.

Stk. 4. Til kommissionerne kan kun vælges eller genvælges videnskabsmænd, der ikke er fyldt 70 år.

§ 7.

Af det beløb af kr. der udgør fondets årlige indtægt, stilles følgende summer til rådighed for de i § 5 nævnte kommissioner:

Kommissionen for naturvidenskaberne,
 Kommissionen for de humanistiske videnskaber,
 Kommissionen for samfundsvidenskaberne,
 Kommissionen for lægevidenskab,
 Kommissionen for veterinær- og jordbeugsvidenskaberne.

ε ο

Stk. 1. Enhver af de i § 5 omhandlede kommissioner træffer inden for sit område den endelige afgørelse med hensyn til de ansøgninger, der er forelagt den.

Stk. 2. I tilfælde, af at en ansøgning berører 2 eller flere kommissioners områder, aftales det mellem de pågældende kommissioner, om disse skal behandle sagen i fællesskab, eller om den skal behandles af en af kommissionerne alene, eventuelt under medvirken af delegerede fra den eller de pågældende andre kommissioner. Når en kommission stiller krav om fællesbehandling eller om adgang til at deltage i sagens behandling ved en delegeret, skal dens krav imødekommes.

§ 9.

Bevillinger gives een gang for alle eller for et vist åremål.

§ 10.

Stk. 1. Bevillinger gives efter ansøgning, der stiles til en af kommissionerne og indsendes til fondets sekretariat, til een årlig termin.

Stk. 2. Når særlige omstændigheder taler derfor, kan der gives støtte udenfor terminerne.

§ 11.

Det påhviler de enkelte kommissioner at holde sig i stadig og nær kontakt med Carlsbergfondet, Rask-Ørsted Fondet, Det teknisk-videnskabelige Forskningsråd og andre fond og institutioner, der yder støtte til videnskabelige arbejder, med henblik på at sikre en koordinering af de pågældende institutioners og „Statens almindelige Videnskabsfond"s virksomhed.

§ 12.

Stk. 1. Hvad der inden for et regnskabsår ikke måtte blive brugt af det en kommission tillagte rådighedsbeløb, henlægges til et for alle kommissionerne fælles reservefond til anvendelse i samme øjemed som grundfondet.

Stk. 2. Efter bestemmelse af undervisningsministeriet på grundlag af indstilling fra bestyrelsen kan der af reservefondets kapital stilles midler til rådighed for enhver af de i § 5 omhandlede kommissioner inden for et beløb, som svarer til, hvad der af hver af disse er overført til reservefondet. De således frigjorte midler anvendes på samme måde som vedkommende kommissions øvrige midler.

Stk. 3. Fondets bestyrelse råder selvstændigt over renterne af reservefondet.

§ 13.

Om fondets virksomhed afgiver bestyrelsen en årlig beretning til rigsdagen, undervisningsministeriet, landbrugsministeriet og finansministeriet. Undervisningsministeriet drager iøvrigt omsorg for, at eksemplarer af beretningen tilstilles andre ministerier eller institutioner, som skønnes at have interesse i at blive gjort bekendt med beretningen.

§ 14.

Fondets regnskabsår følger finansåret. Enhver af de i § 5 nævnte kommissioner udarbejder et årligt regnskab over anvendelsen af de midler, der er tillagt den, og afgiver regnskabet til bestyrelsen. Bestyrelsen foranlediger de fra kommissionerne indkomne regnskaber optaget i et samlet regnskab, der revideres og decideres efter de om. statens regnskabsvæsen gældende regler.

Det deciderede regnskab skal tilstilles rigsdagen.

Videnskabskommissionens bemærkninger til udkast til kongelig anordning om „Statens almindelige Videnskabsfond“.

Til § 1.

Der gøres her i almindelig holdte udtryk — i realiteten svarende til de i lov nr. af 1952 stk. 1 anvendte — rede for den opgave, der er tiltænkt fondet, nemlig at virke til fremhjælpning af dansk videnskabelig forskning, navnlig på grundvidenskabernes område. Det fastslås, at fondet skal søge opgaven løst uden hensyntagen til den pågældende forsknings tilhørsforhold i stedlig henseende. Heri ligger dels, at hjælp vil kunne ydes til videnskabelige arbejder, der udføres uden for landets grænser, f. eks. udgravninger eller videnskabelige ekspeditioner, dels at der ikke vil blive tillagt det nogen betydning i sig selv, om det videnskabelige arbejde, der søges støtte til, udføres på universiteterne eller de andre højere lærestanstalter, i andre statslige eller i private laboratorier eller på anden måde uden tilknytning til statsinstitutioner. Det følger af sig selv, at bevillinger vil kunne gives både til statsansatte og ikke-statsansatte forskere.

Intet af de eksisterende store indenlandske fond, der yder økonomisk hjælp til videnskabeligt arbejde, har den samme almene karakter som „Statens almindelige Videnskabsfond“. Det mest omfattende af disse fond er „Carlsbergfondet“, der støtter naturvidenskaberne og de humanistiske videnskaber, men ikke de anvendte videnskaber. Det ved lov nr. 555 af 4. oktober 1919 oprettede „Rask-Ørsted Fond“ yder støtte til al dansk videnskab, men kun i dets forbindelse med mellemfolkelig forskning. „Det teknisk-videnskabelige Forskningsråd“, der i henhold til lov nr. 194 af 30. marts 1946 råder over et årligt dispositionsbeløb på 250 000 kr., tilgodeser alene de tekniske videnskaber og -- i begrænset omfang -- jordbrugs- og veterinærvidenskabernes behov, alt med det formål at gavne dansk erhvervsvirksomhed.

Til § 2.

Til stk. 1. De forskningsopgaver, til hvis gennemførelse der skal kunne opnås støtte, er for det første bestemt som særlige opgaver, hvortil der ikke kan stilles midler til rådighed af de faste årlige beløb (annua), som laboratorier og institutter disponerer over til deres normale løbende drift. Med hensyn til afgrænsningen over for de annua, hvorved universiteternes og de andre højere lærestanstalters laboratorier og institutter er udstyret, må det have i erindring, at disse institutioner allerede nu skal varetage mere end deres undervisningsopgaver. De er derudover — omend kun i begrænset omfang — forskningscentre med pligt til at dyrke videnskab. Laboratoriets og andre institutters annua på finansloven er derfor ikke udelukkende beregnet til udgifter til undervisningen, men de skal for en del også opretholde den for vedkommende fags udvikling og undervisningens kvalitet nødvendige forskning. En naturlig vedligeholdelse og udbygning af dette videnskabelige arbejde må fortsat ske ved hjælp af de på finansloven opførte annua.

Videnskabsfondets midler skal derfor kun tage sigte på større opgaver, hvis løsning kræver ekstraordinære tilskud, og som er beregnet på at afsluttes inden for et vist begrænset tidsrum.

For det andet er det i § 2, stk. 1 fastslået, at det skal dreje sig om forskningsopgaver, hvortil der ikke kan forventes tilskud gennem andre finanslovbevillinger, der gives ifølge hidtidig praksis. Der tænkes herved f. eks. på bevillinger, som dem, der i en årrække gennem undervisningsministeriet har været stillet til rådighed til udarbejdelse af den store danske ordbog eller til tilvejebringelse af dialektordbøger. Som et andet herhenhørende eksempel kan nævnes den årlige bevilling, der på finansloven er stillet til rådighed for undervisningsministeriet til understøttelse af tidsskrifter og selskaber, jfr. kommissionens 1. betænkning pag. 26 ff. Bestemmelsen er et udtryk for det hovedsynspunkt, som ligger bag ved oprettelsen af „Statens almindelige Videnskabsfond“, nemlig at fondet skal være en supplerende hjælp for videnskaben. Det har ikke været tanken, at bevillingsmyndighederne under henvisning til oprettelsen af fondet i besparelsesøjemed skulle kunne vise opgaver fra sig, som de hidtil har været villige til at påtage sig.

Til stk. 2. ad c. Der tænkes her kun på sådan midlertidig assistance, der antages med henblik på en bestemt forskningsopgave af den i stk. 1 omhandlede karakter. Vederlaget til sådan medhjælp bør fastsættes i overensstemmelse med det på det pågældende tidspunkt almindelige lønniveau og efter statens lønningsprincipper.

ad f. Fondet skal kunne yde økonomisk hjælp til rejser, der foretages med det formål at løse en bestemt videnskabelig opgave eller at tilegne sig en bestemt videnskabelig teknik. Desuden bør dog videnskabsmænd, der til fagområde har en fremmed kultur eller et fremmed sprog, ikke være udelukkede fra at opnå støtte af fondet til lejlighedsvis at opholde sig i det land eller den del af verden, hvis kultur eller sprog de studerer. Til de almindelige uddannelsesrejser, der foretages af unge videnskabsmænd til komplettering af deres universitetsstudium eller lignende, skal der ikke kunne stilles midler til rådighed af „Statens almindelige Videnskabsfond“. Også kongresrejser vil som hovedregel falde uden for videnskabsfondets område. Til de to sidste kategorier af rejser vil der i et vist omfang kunne opnås støtte af de særlige rejsebevillinger, der er stillet til rådighed for universiteterne og de andre højere læreanstalter, jfr. videnskabskommissionens 1. betænkning pag. 8 ff.

ad g. Bestemmelsen tager sigte på de tilfælde, hvor en videnskabsmand på et eller andet stadium af et videnskabeligt arbejde føler det som en nødvendighed for et stykke tid at blive aflastet helt eller delvist for andet arbejde, så at han i større udstrækning eller fuldstændigt kan hellige sig løsningen af den forskningsopgave, han har stillet sig. Hvis en sådan frigørelse fra andet arbejde vil påføre den pågældende videnskabsmand tab ved indtægtsnedgang eller ved udgifter til vikar, skal der af fondet kunne ydes økonomisk hjælp til udligning af et sådant tab.

Til stk. 3. Begrundelsen for, at den her foreslåede bestemmelse udelukker fondets administration fra at give anvisning på særlige forskningsopgaver, må søges deri, at man ønsker at tilrettelægge den hele ordning således, at den kommer til at indeholde et incitament til en også i henseende til opgavens valg selvstændig videnskabelig forskning. Det er den blandt videnskabsmænd rådende opfattelse, at videnskaben — og samfundet som helhed — er bedst tjent med, at der indrømmes forskerne en sådan udstrakt frihed.

Til § 4.

Til stk. 1. Bestyrelsen er fondets øverste ledelse og repræsenterer fondet udadtil. Da fondet spænder over så vidt et område, har man ikke tillagt den samlede bestyrelse

beføjelser med hensyn til fordelingen af fondets årlige indtægter mellem de videnskabsmænd, der ansøger om fondets støtte, men alle afgørelser af de til fondet indkomne ansøgninger er henlagt til de i § 5 nævnte kommissioner for de forskellige fagområder. Disse kommissioner tilsammen danner bestyrelsen.

Til stk. 2. Blandt bestyrelsens beføjelser er der særlig grund til at fremhæve den vigtige opgave, der er tillagt den med hensyn til at gøre indstilling til undervisningsministeriet om eventuelle ændringer i fordelingen af fondets årlige indtægter mellem de 5 kommissioner.

Den i anordningens § 7 fastslåede fordeling bygger — og kan kun bygge — på et skøn, og de erfaringer, fondet indhøster, når dets virksomhed er kommet i gang, kan meget vel tænkes afgøre det klart, at denne fordeling bør ændres. Desuden kan naturligvis en særlig stærk ekspansion inden for enkelte fag eller faggrupper gøre spørgsmålet om en ændret fordeling aktuel.

Til § 5.

Det har været et væsentligt synspunkt ved udformningen af de nærmere bestemmelser for fondets forvaltning, at der tillægges den fordelende myndighed klare beføjelser og fuldt selvstændigt ansvar, og at man måtte tilstræbe en så enkel administrativ ordning som mulig. I mange fag ligger forholdene således, at der hyppigt opstår uventet behov for støtte til en videnskabelig opgave, og det vil i sådanne tilfælde ofte være af stor betydning, at der meget hurtigt kan træffes afgørelse i sagen. Udfra disse betragtninger er der stillet forslag om, at alle afgørelser med hensyn til de til fondet indkomne ansøgninger om økonomisk støtte henlægges til 5 kommissioner, hver bestående af kun 5 (for en enkelt kommissions vedkommende dog 6) medlemmer og repræsenterende hver sit videnskabelige fagområde.

Spørgsmålet om kommissionernes sammensætning har været drøftet meget indgående i videnskabskommissionen, og det foreliggende forslag fremtræder med tilslutning fra samtlige i kommissionen repræsenterede videnskabsmænd. Med hensyn til kommissionen for naturvidenskaberne gør man opmærksom på, at der, når der måtte blive oprettet et matematisk-naturvidenskabeligt fakultet ved Aarhus universitet, bør ske den ændring i denne kommissions sammensætning, at det overlades til det således oprettede nye fakultet at udpege det ene af de 2 medlemmer, der efter reglen i anordningen skal udpeges af Videnskaberne Selskab.

Som det fremgår af bestemmelsen i § 5, er det pålagt kommissionen for naturvidenskaberne som en særlig opgave at tilgodese den teknisk-videnskabelige forskning med et fast årligt beløb, der af kommissionen afgives til Det teknisk-videnskabelige Forskningsråd til nærmere anvendelse efter de for dettes virksomhed gældende bestemmelser. For Det tekniske-videnskabelige Forskningsråd har det allerede i nogen tid virket hæmmende, at det beløb, som årligt af staten stilles til disposition for rådet, er utilstrækkeligt. Man anser det for naturligt, at den støtte, som gennem det almindelige videnskabsfond skal ydes også de tekniske videnskaber gives til fordeling gennem disse videnskaber allerede eksisterende forskningsråd. Det bemærkes særligt, at det årlige beløb, der således overgår til Det teknisk-videnskabelige Forskningsråd, må betragtes som brugt i forhold til videnskabsfondet ved midlernes overdragelse til forskningsrådet, hvilket medfører, at der aldrig vil kunne indgå beløb, bestemt for de tekniske videnskaber i det i lovens § 1, stk. 2 omhandlede reservefond.

Til § 6.

Bestemmelsen indeholder reglerne om valg af kommissionernes medlemmer og af kommissionsformændene.

Man har anset det for hensigtsmæssigt, at der i forbindelse med den foreslåede ordning, hvorefter medlemmerne vælges for en 5 års periode, for en enkelt kommissions vedkommende en 6 års periode, fastsættes regler om afgang henholdsvis hvert år af eet og hvert andet år af to medlemmer af hver af de pågældende kommissioner. Man opnår derved sikkerhed for, at kontinuiteten inden for kommissionerne bevares, ligesom man gør det lettere at få et nogenlunde bredt fagligt udsnit af videnskaben repræsenteret i kommissionerne i løbet af en forholdsvis begrænset tid.

Til § 7.

Spørgsmålet om fordelingen af fondets årlige indtægter mellem de 5 kommissioner har været indgående drøftet i videnskabskommissionen. Følgende forhold har været inddraget under overvejelserne:

1. Den i loven om oprettelsen af „Statens almindelige Videnskabs fond“ givne anvisning, gående ud på, at fondet navnlig skal yde støtte til fremhjælpning af grundvidenskaberne.

2. Forholdene i andre lande.

Det er en nærliggende tanke at søge vejledning i, hvorledes den støtte, der i andre lande ydes videnskaben af statslige forskningsråd eller lignende institutioner, fordeler sig mellem de forskellige videnskabelige faggrupper. En undersøgelse af forholdene på dette område i en række lande har imidlertid vist, at sammenligninger meget vanskeligt lader sig drage.

I første række har man haft opmærksomheden henvendt på forholdene i Sverige og Norge. Dog er der selv inden for de nært beslægtede nordiske lande så store forskelligheder fra land til land med hensyn til det videnskabelige livs traditioner og struktur, at en i enkeltheder gående jævnføring ikke kan virke retningsgivende. Der kan eksempelvis henvises til sådanne forhold som, at der hverken i Sverige eller Norge findes noget fond, der kan sidestilles med Carlsbergfondet, og at der i Sverige er henlagt et meget omfattende videnskabeligt arbejde, også inden for grundvidenskaberne, til forsvarsstaben. Det er endvidere klart, at også den relative fordeling må blive anderledes, når de samlede beløb i de 3 lande er af en så forskellig størrelsesorden, som tilfældet er: I Sverige er der for budgetåret 1952—53 stillet 8,25 millioner svenske kroner til rådighed for videnskaben gennem de statslige forskningsråd, og det tilsvarende tal for Norge er ca. 9 millioner norske kroner.

Man har derfor kun kunnet tage de svenske og norske forhold i betragtning som et udgangspunkt og har måttet opstille andre proportioner begrundet i sammenlignende betragtninger over specielle danske forhold, se herom nærmere i det følgende. Der er imidlertid grund til at fremhæve, at den foreslåede danske ordning på et væsentligt punkt svarer nøje til de bestående ordninger i Norge og Sverige såvel som til forholdene i flere andre lande, nemlig derved, at den økonomiske hjælp til forskningen tænkes ydet med bestemte årlige beløb til en række store faggrupper, der i det væsentlige svarer **til** dem, for hvilke de i § 5 omhandlede kommissioner er foreslået oprettet. Om den fordeling, som herefter bringes i forslag, hersker der fuld enighed blandt de videnskabsmænd, der som repræsentanter for de faggrupper, som tilsammen dækker hele det af fondet omfattede område, har forhandlet indgående om dette betydningsfulde forhold.

o. Pr oportioerne i de store danske fonds tildelinger til videnskaben.

Da de fleste af disse fond er specialiseret inden for een gruppe af fag, kan kun en betragtning af Carlsbergfondets forhold have betydning i denne sammenhæng. Carlsbergfondets støtte falder på to videnskabsområder: De matematisk-naturvidenskabelige fag (incl. de teoretiske discipliner af lægevidenskaben) og de humanistiske videnskaber (excl. samfundsvidenskaber og teologi). Nogen eksakt angivelse af midlernes fordeling mellem disse to grupper kan ikke gives, men — for de senere år i hvert fald — kan det vistnok siges, at den ydede hjælp har fordelt sig nogenlunde ligeligt på de pågældende grupper.

En betragtning af „Rask-Ørsted Fondet“s forhold kan næppe virke vejledende, fordi dette fond har sin ganske særlige opgave i foreningen af dansk forskning med international forskning; og de behov de forskellige videnskabsgrene har i så henseende oplyser ikke noget om deres almene behov, set fra den synsvinkel, der her bør anlægges.

4. Hensynet til den støtte de forskellige videnskabsgrupper modtager nu.

De teknisk-videnskabelige fag modtager som anført i bemærkningerne til § 1 støtte gennem Det teknisk-videnskabelige Forskningsråd. Naturvidenskaberne og den overvejende del af de humanistiske videnskaber støttes af Carlsbergfondet, og til arkæologien og kunstvidenskaben ydes der tillige støtte fra Ny Carlsbergfondet. Desuden får lægevidenskaberne tilskud fra en række specielle fond, f. eks. Christian X's Fond, P. Carl Petersens Fond og Michaelsenfondet samt — for de teoretiske fags vedkommende — fra Carlsbergfondet. Endelig modtages der for en række fags vedkommende lejlighedsvis tilskud fra forskellige udenlandske fond, særlig Rockefellerfondet.

5. Særlige forhold i dansk videnskabs stilling.

a) Under hensyn til den fremtrædende stilling, landbruget indtager i dansk erhvervsliv, er der grund til at være betænkt på i vidt omfang at skaffe midler til gennemførelse af specielle opgaver inden for de landbrugsvidenskabelige fag.

b) Forsåvidt angår samfundsvidenskaberne, er der anledning til at fremhæve sociologiens særlige forhold.

Der er indtil nu kun to lærestole i faget her i landet. I andre lande, specielt i U.S.A., er der hundreder af lærestole, og millionbeløb stilles til rådighed for de sociologiske studier; navnlig „feltsociologi“ er en meget kostbar sag. Trods den store interesse, der også her i landet er for dette fag — hvilket fremgår af udtalelser både fra de juridiske og de filosofiske fakulteter — synes der at være grund til foreløbig at vise en vis tilbageholdenhed og afvente udviklingen på dette område. På den anden side må man gøre sig klart, at det aldrig vil lykkes at fremme faget i vort land, hvis der slet ikke er midler til rådighed for undersøgelser i marken. I denne forbindelse kan det også anføres, at der antagelig vil vise sig at være et stærkt stigende behov for støtte til sådanne nye samfundsvidenskabelige fag som retssammenligning og kriminologi.

Under hensyn til disse forhold har man ment det rigtigt at stille forslag om, at der **til** samfundsvidenskaberne ansættes et beløb, som vel er beskedent i forhold til de summer, der i andre lande anvendes herpå, men dog tillader ikke blot at fremme de klassiske former for samfundsvidenskaber, men også at give råderum for udviklingen på de nyere områder.

Hvis disse studier imidlertid kommer i god gænge og viser sig frugtbare, vil det sikkert inden længe blive nødvendigt at justere den til samfundsvidenskaberne henlagte sum til det voksende behov.

Til § 10.

For at lette fondets samarbejde med andre organer, hvorigennem midler fordeles til videnskabelige formål, har man anset det for mest hensigtsmæssigt, at der kun bliver een termin for indsendelse af ansøgninger, således som det også er tilfældet for Carlsbergfondet.

Til § 12.

Reglerne er en nærmere udformning af bestemmelserne om reservefondet i § 1, stk. 2, i loven om oprettelsen af „Statens almindelige Videnskabsfond“.

Man anser det for naturligt og foreneligt med lovreglen, at de midler, der bespares af de en kommission tillagte rådighedsbeløb, også efter henlæggelsen til reservefondet, betragtes som forbeholdt den pågældende kommission. Med den heraf følgende begrænsning tilkommer det iøvrigt undervisningsministeriet efter indstilling af bestyrelsen at træffe bestemmelse om forbrug af reservefondets kapital.

Når en bevilling er givet, må det pågældende beløb i overensstemmelse med den for Rask-Ørsted Fondet gældende praksis anses for forbrugt, selv om det endnu ikke er hævet, og beløb, der på denne måde henstår til udbetaling, indgår ikke i reservefondet.

Til de i §§ 3, 8, 9, 11, 13 og 14 givne bestemmelser har man ikke fundet anledning til at knytte bemærkninger.

Kongelig anordning om „Statens almindelige Videnskabsfond“.

VI FREDERIK DEN NIENDE, af Guds Nåde Konge til Danmark, de Venders og Goters, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg,

Gøre vitterligt: Efter de Os af Vor undervisningsminister allerunderdanigst foredragne omstændigheder ville Vi allernådigst have anordnet følgende beestemmelser om forvaltningen af det ved lov nr. 215 af 7. juni 1952 oprettede „Statens almindelige Videnskabsfond“:

§ 1.

„Statens almindelige Videnskabsfond" har til opgave at virke til fremhjælpning af dansk videnskabelig forskning, navnlig på grundvidenskabernes område, uanset til hvilken institution den pågældende forskning har sin nærmeste tilknytning.

Stk. 1. Fondets årlige indtægter skal anvendes som hjælp til gennemførelsen af sådanne særlige forskningsopgaver, som er beregnede på at afsluttes indenfor et begrænset tidsrum, og hvortil der hverken kan påregnes støtte af de årlige bevillinger, der sædvanligvis står til rådighed til den normale drift af institutter og laboratorier, eller tilskud gennem andre finanslovbevillinger ifølge hidtidig praksis.

Stk. 2. Af fondets midler vil der herefter navnlig kunne ydes støtte til de nedenfor angivne formål:

- a) Gennemførelse af større videnskabelige opgaver som f. eks. udgravninger, ekspeditioner og undersøgelser i marken eller i laboratorier;
- b) anskaffelse af specielle eller særlig kostbare videnskabelige hjælpemidler såsom instrumenter eller litteraturværker;
- c) vederlag for midlertidig videnskabelig eller ikke-videnskabelig assistance, der er påkrævet til gennemførelse af videnskabelige opgaver;
- d) erhvervelse af studiemateriale, eksempelvis håndskriftfotografier og forsøgsdyr;
- e) publikation af videnskabelige værker;
- f) studierejser, forsåvidt disse foretages med henblik på en bestemt videnskabelig opgave;
- g) ydelse af bevillinger til danske videnskabsmænd, der for en kortere tid har behov for aflastning for at kunne koncentrere sig om gennemførelsen af et videnskabeligt arbejde.

Stk. 3. Fondet yder sin støtte til forskningen alene på grundlag af de fra videnskabsmænd eller videnskabelige institutioner indkomne ansøgninger, og det tilkommer ikke fondets administration at give anvisning på særlige forskningsopgaver.

§ 3.

Stk. 1. Som sin øverste ledelse har fondet en bestyrelse, bestående af et medlem af hver af de i § 5 nævnte kommissioner samt en repræsentant for undervisningsministeriet og en repræsentant for finansministeriet.

Stk. 2. Bestyrelsen vælger sin formand blandt sine medlemmer for 1 år ad gangen med mulighed for genvalg.

§ 4.

Stk. 1. Bestyrelsen træffer efter indstilling fra de i § 5 nævnte kommissioner afgørelse af de til fondet indkomne ansøgninger og fastlægger retningslinierne for kommissionernes arbejde. Den drøfter og tager stilling til spørgsmål, der har betydning for alle kommissionerne eller for fondet som helhed.

Stk. 2. Bestyrelsen kan gøre indstilling til undervisningsministeriet om ændringer i de ved nærværende anordning givne bestemmelser.

Stk. 3. Bestyrelsen fastsætter sin egen og kommissionernes forretningsorden, der dog vil være at godkende af undervisningsministeriet.

§ 5.

Til behandling og afgivelse af indstilling vedrørende de til fondet indkomne ansøgninger nedsættes de nedennævnte 5 kommissioner, repræsenterende hver sit videnskabelige fagområde og hver for sig bestående af videnskabsmænd:

1. *Kommissionen for naturvidenskaberne*, der har følgende sammensætning:

- 2 medlemmer udpegede af det matematisk-naturvidenskabelige fakultet ved Københavns universitet, 1 af hver af fakultetets 2 grupper;
- 1 medlem udpeget af Danmarks tekniske Højskole og Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole i forening blandt lærerne i grundvidenskaberne;
- 2 medlemmer udpegede af Det kgl. danske Videnskabernes Selskab.

Denne kommission behandler anliggender, der vedrører forskningsopgaver indenfor de naturvidenskabelige grundvidenskaber, herunder også de teoretiske fag, der i praksis henregnes til lægevidenskab og til jordbrugs- og vetrinærvidenskab.

2. *Kommissionen for de humanistiske videnskaber*, der omfatter:

- 2 medlemmer udpegede af det filosofiske fakultet ved Københavns universitet;
- 1 medlem udpeget af det humanistiske fakultet ved Aarhus universitet;
- 1 medlem udpeget af de teologiske fakulteter ved universiteterne i København og Aarhus i forening;
- 1 medlem udpeget af Det kgl. danske Videnskabernes Selskab.

Kommissionen behandler sager, der angår forskningsopgaver indenfor de humanistiske videnskaber, hvortil her også henregnes de teologiske fag.

3. *Kommissionen for samfundsvidenskaberne*, der består af:

- 2 medlemmer udpegede af det rets- og statsvidenskabelige fakultet ved Københavns universitet, 1 af hver af fakultetets 2 grupper;
- 1 medlem udpeget af det økonomiske og juridiske fakultet ved Aarhus universitet;

1 medlem udpeget af det filosofiske fakultet ved Københavns universitet og det humanistiske fakultet ved Aarhus universitet i forening;

1 medlem udpeget af instituttet for historie og samfundsøkonomi.

Under kommissionen henhører sager, der vedrører forskningsopgaver indenfor samfundsvidenskaberne (jura, økonomi, politisk videnskab og sociologi).

4. *Kommissionen for lægevidenskab*, i hvilken følgende har sæde:

2 medlemmer udpegede af det lægevidenskabelige fakultet ved Københavns universitet;

1 medlem udpeget af det lægevidenskabelige fakultet ved Aarhus universitet;

1 medlem udpeget af Danmarks Tandlægehøjskole;

1 medlem udpeget af Danmarks farmaceutiske Højskole.

Kommissionen tager under behandling sager vedrørende forskningsopgaver indenfor lægevidenskaben, forsåvidt de pågældende sager ikke henhører under kommissionen for naturvidenskaberne.

5. *Kommissionen for veterinær- og jordbrugsvidenskaberne*.

Denne kommission deles i 2 afdelinger:

a) Afdelingen for veterinærvidenskab, der består af 3 medlemmer udpegede af Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, heraf 1 medlem valgt blandt videnskabsmænd, der ikke er medlemmer af højskolens lærerforsamling;

b) afdelingen for jordbrugsvidenskab, der omfatter 3 medlemmer udpegede af Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, heraf 1 medlem valgt blandt videnskabsmænd, der ikke er medlemmer af højskolens lærerforsamling.

Kommissionen behandler sager vedrørende forskningsopgaver indenfor jordbrugs- og veterinærvidenskaberne, forsåvidt de pågældende sager ikke henhører under kommissionen for naturvidenskaberne.

§ 6.

Stk. 1. Medlemmerne af de i § 5 under punkterne 1, 2, 3 og 4 omhandlede kommissioner vælges for en periode af 5 år med mulighed for genvalg, dog ikke udover en yderligere 5 års periode. Hvert år — første gang et år efter kommissionernes nedsættelse — afgår dog eet medlem af hver af disse kommissioner. Afgangen sker i en rækkefølge, som er angivet een gang for alle ved lodtrækning, der foretages straks efter kommissionernes første sammentræden. Afgår et medlem iøvrigt inden udløbet af sin valgperiode, foretages nyvalg kun for den resterende del af perioden. Den herved valgte kan kun genvælges for een valgperiode.

Stk. 2. For medlemmer af den i § 5, punkt 5, omhandlede kommission (kommissionen for veterinær- og jordbrugsvidenskaberne) er valgperioden 6 år, og der afgår fra denne kommission hvertandet år — første gang 2 år efter kommissionens nedsættelse -- to af dens medlemmer, eet fra hver af kommissionens to afdelinger. Iøvrigt forholdes der med hensyn til genvalg og afgang på tilsvarende måde som bestemt i nærværende paragrafs stk. 1 for de øvrige kommissioner.

Stk. 3. Hver af kommissionerne vælger en formand blandt sine medlemmer. Valget sker for 1 år — forsåvidt angår den i § 5, punkt 5, nævnte kommission dog for 2 år — ad gangen med mulighed for genvalg.

Stk. 4. Til kommissionerne kan kun vælges eller genvælges videnskabsmænd, der ikke er fyldt 70 år.

§ 7.

I tilfælde af, at en ansøgning berører 2 eller flere kommissioners områder, aftales det mellem de pågældende kommissioner, om disse skal behandle sagen i fællesskab, eller om den skal behandles af en af kommissionerne alene, eventuelt under medvirken af delegerede fra den eller de pågældende andre kommissioner. Når en kommission stiller krav om fællesbehandling eller om adgang til at deltage i sagens behandling ved en delegeret, skal dens krav imødekommes.

Bevillinger gives een gang for alle eller for et vist åremål.

§ 9.

Stk. 1. Bevillinger gives efter ansøgning, der stiles til bestyrelsen og indsendes til fondets sekretariat, til een årlig termin.

Stk. 2. Når særlige omstændigheder taler derfor, kan der gives støtte udenfor terminerne.

§ 10.

Det påhviler bestyrelsen at holde sig i stadig og nær kontakt med Carlsbergfondet, Rask-Ørsted Fondet, det teknisk-videnskabelige forskningsråd og andre fond og institutioner, der yder støtte til videnskabelige arbejder, med henblik på at sikre en koordinering af de pågældende institutioners og „Statens almindelige Videnskabsfond"s virksomhed.

§ 11.

Hvad der indenfor et regnskabsår ikke måtte blive brugt af det fondet til fremme af dets formål tillagte rådighedsbeløb, henlægges under fondets bestyrelse til anvendelse i samme øjemed.

§ 12.

Om fondets virksomhed afgiver bestyrelsen en årlig beretning til rigsdagen, undervisningsministeriet, landbrugsministeriet og finansministeriet. Undervisningsministeriet drager iøvrigt omsorg for, at eksemplarer af beretningen tilstilles andre ministerier eller institutioner, som skønnes at have interesse i at blive gjort bekendt med beretningen.

§ 13.

Bestyrelsen aflægger regnskab, der revideres og decideres efter de om statens regnskabsvæsen gældende regler.

Det deciderede regnskab skal tilstilles rigsdagen.

Fondets regnskabsår følger finansåret.

Givet på Amalienborg, den 24. juni 1952.

Under Vor Kongelige Hånd og Segl.

Frederik R

(L.S.)

Flemming Hvidberg.

Oversigt udarbejdet af kurator for Københavns Universitet vedrørende finanslovkonto 21. XII. A. Københavns Universitet, 14. Driftsudgifter ved laboratorier og samlinger.

44. Rådighedssum til afholdelse af særlige udgifter.

I. Finansåret 1950—51.

Bevilling: 60 000 kr. + tillægsbevilling 13 760 kr. Ialt: 73 760 kr.

Forbrug:	Kr. 0.
1. Kontorinventar til medicinsk-historisk museum	2 455. 49
2. Anskaffelse af indbogenstane til Ferskvandsbiologisk laboratoriums annex ved Silkeborg	1 501. 60
3. Forelæsningsstavler til Plantefysiologisk laboratorium	500. 00
4. Forhistorisk læsesal	3 008. 85
5. Filologisk laboratorium, indkøb af norsk litteratur	801. 66
6. Zoofysiologisk laboratorium, køle- og fryseskab	4 377. 50
7. Matematisk institut, indbinding af bøger	3 047. 80
8. Farmakologisk institut, til indkøb af 2 centrifuger	7 439. 55
9. Genetisk institut, 1 mikromanupulator	13 760. 00
10. Musikvidenskabelig laboratorium, indbinding af Bachs værker	1 276. 00
11. Zoologisk museum, præparermikroskop	1 956. 00
12. Forhistorisk læsesal, et realleksikon	1 416. 00
13. Geografisk laboratorium, kortskabe	3 282. 55
14. Botanisk have, apparatur til botanisk laboratoriums jordbundsøkologiske afdeling	4 414. 25
15. Farmakologisk institut, persiener	540. 00
16. Udgifter vedrørende professor K. A. Gammeltofts forelæsninger	450. 00
17. Universitetets anneksauditorium A, tonehoved til filmsfremvisningsapparatet	2 100. 00
18. Psykiatrisk laboratorium, mikrotom	484. 40
19. Filologisk laboratorium, anskaffelse af bøger	495. 99
20. Økonomisk-statistisk laboratorium, installation af stikkontakter og et skab til regnemaskiner	2 406. 77
21. Skuespiller Ejnar Hjordt, honorar for medvirken ved en Bellman-matiné	200. 00
22. Mineralogisk museum, mekanikdrejebænk og bænkslibemaskine	3 560. 00
23. Mineralogisk museum, søjleboremaskine og skæremaskine	3 207. 54
24. Mineralogisk museum, skrivemaskine	2 080. 00
25. Ægyptologisk laboratorium, skrivemaskine	1 190. 00
26. Geografisk laboratorium, køb af 4 barakker til opstilling på Skallingen	4 000. 00
27. Undervisningsmaterialer	4 990. 26
	74 942. 21

II. Finansåret 1951—52.

Bevilling: 60 000 kr.

Der er til den 18. februar 1952 foretaget følgende dispositioner:

1. Plantefysiologisk laboratorium: forsøgstavler	500	kr.
2. Neurofysiologisk institut: anskaffelse af en skrivemaskine	1 050	-
3. Filologisk laboratorium: anskaffelse af en skrivemaskine	ca. 1 400	-
4. Botanisk have: anskaffelse af apparatur til den jordbundsøkologiske af- deling under botanisk laboratorium	3 785	-
5. Plantefysiologisk laboratorium: inventar til professorens arbejdsværelse. .	7 330	-
6. Plantefysiologisk laboratorium: installation af hustelefon	565	-
7. Matematisk institut: anskaffelse af en skrivemaskine	800	-
8. Fonetisk laboratorium: a) pladespiller	1 700	-
b) båndoptager	2 500	-
9. Hygiejnisk institut: autoklave	10 920	-
10. Medicinsk-fysiologisk institut: køleanlæg	978	-
11. Instituttet for almindelig patologi: tørsteriliseringsovn	4 300	-
12. Medicinsk-historisk museum: brandsikkert dokumentskab til museet . .	1 275	-
13. Kunsthistorisk laboratorium: inventaranskaffelser	3 818	-
14. Universitetets festsal: højtaleranlæg	7 000	-
15. Astronomisk observatorium: istandsættelse af kikkert og kikkertbygning i Tølløse	1 780	-
16. Instituttet for almindelig zoologi: anskaffelse af en skrivemaskine	1 300	-
17. Centralasiatisk laboratorium: indbinding af bøger	1 200	-
18. Undervisningsmateriale	ca. 4 000	-
19. Hygiejnisk institut: istandsættelse af laboratorium i kælderen	1 745	-
20. Geografisk laboratorium: opstilling af barakker på Skallingen	ca. 4 000	-
21. Musikvidenskabeligt laboratorium:		
Grammofonanlæg	3 772	kr.
÷ tipsmidler	3 150	-
	622	-
22. Arkæologisk laboratorium: anskaffelse af et skab	578	-
23. Professor ved den kliniske praktikantundervisning, dr. med. Robert Lund, Sundby hospital: anskaffelse af et instrumentbord med tilhørende to taburetter og diverse instrumenter	618	-
24. Zoologisk museum: indkøb af et Leitz Grenaugh præparermikroskop. .	1 956	-
25. Professor Alf Ross: folkeretlig samling af retsafgørelser til brug ved under- visning	5 500	-
	<u>71 220</u>	kr.

Når der er disponeret over 71 220 kr. — medens bevillingen kun er på 60 000 kr. — skyldes det den omstændighed, at en væsentlig del af denne bevilling anvendes til apparatur o. lign. Der kan være en så lang leveringstid på den slags genstande, at apparaterne og maskinerne først fremkommer så langt hen i det kommende finansår, at de ikke kan blive optaget på det finansårs regnskab, hvor man har givet tilladelse til indkøbene. Da universitetets ledelse jævnligt modtager andragender om beløb, hvis anvendelse falder ind under bevillingens ord og forudsætninger, er man normalt i stand til at kunne bruge bevillingen fuldt ud, uden at man behøver at søge regulering på tillægsbevillingslove.

III. Finansåret 1952—53.

Fortegnelse pr. 18. februar 1952 over foreliggende andragender, som har måttet henskydes til eventuel bevilling af rådighedssummen for finansåret 1952—53:

1. Musikvidenskabeligt laboratorium: anskaffelse af et grammofonapparat	1508	kr.
2. Genetisk institut: anskaffelse af et mikroskop	2 661	-
3. Teologisk laboratorium: anskaffelse af reoler	3 677	-
4. Medicinsk-fysiologisk institut: fornyelse af apparatur til fysiologiske øvelser	2 500	-
5. Ægyptologisk institut: til konservering af to papyrusruller	1 500	-
6. Forhistorisk læsesal: anskaffelse af 1 reol og indbinding af bøger	1 500	-
7. Farmakologisk institut: anskaffelse af 3 analysevægte	7 220	-
8. Mineralogisk museum: anskaffelse af mikroskop	2 400	-

Den pågældende liste er ikke noget fyldestgørende udtryk for institutternes behov, idet en række andragender først indgives umiddelbart før 1. april 1952.

AARHUS UNIVERSITET

Lærerforsamlingen

Aarhus, den 30. september 1952

Til formanden for videnskabskommissionen, hr. departementschef K. Paludan-Müller, K. DM. ff.

Over for videnskabskommissionen er der i efteråret 1951 fremsat forslag om, at der tillægges Aarhus universitet en rådighedssum til afholdelse af særlige udgifter. I den anledning skal man fra lærerforsamlingens side over for videnskabskommissionen motivere det fremsatte forslag og fremhæve den betydning, som det vil have, at en rådighedssum på 30 000 kr. søges tilvejebragt for Aarhus Universitet.

De erfaringer, som man har indhøstet gennem de forløbne år, viser, at universitetet hyppigt står for afholdelsen af særlige udgifter, som ikke har kunnet blive bevilget ved de ordinære finanslove. Forså vidt der er tale om større udgifter, er det en selvfølge, at der må søges hjemmel for deres afholdelse på forventet tillægsbevilling; men ofte er der tale om mindre udgifter navnlig til videnskabelige formål. I sådanne tilfælde har man, skønt det drejer sig om udgifter, der naturligt hører under universitetets drift, måttet tilvejebringe de nødvendige midler med tilskud fra anden side, eller man har i årets løb søgt udgiften afholdt på forventet tillægsbevilling.

Navnlig viser det sig, at man ofte er stillet over for nødvendigheden af med kort varsel at skulle anskaffe instrumenter eller inventar. For de senere års tillægsbevillingslove kan man i så henseende nævne: 1 Beckmannfotometer til den psykiatriske forskning ved professor Strömngren, instrumenter til otolaryngologi, epidiaskoper til musikinstituttet og til klinisk medicin samt forskellige maskiner til fysisk institut.

Universitetets bogsamlinger har også medført ekstraordinære udgifter, navnlig når der har frembudt sig mulighed for leilighedskøb af private bogsamlinger eller enkeltstående særlig bekostelige værker samt bevarelse af bøger ved indbinding.

Udvidelsen af universitetets bogbestand vil med mellemrum medføre udvidelse og supplering af reoler, og udgiften hertil hører naturligt hjemme under den foreslåede konto. Det samme gælder udvidelse af universitetets lysbilledsamling; for eksempel kræves der i den nærmeste fremtid afholdelse af en udgift een gang for alle på 2 400 kr. til lysbilleder til nordisk arkæologi.

Ved Aarhus Universitet haves ikke nogen bevilling til gæsteforelæsninger ved indenlandske videnskabsmænd, medens gæsteforelæsninger ved fremmede videnskabsmænd i regelen vil kunne afholdes ved tilskud fra Rask-Ørsted fondet og fra Dansk Komité for nordisk akademisk Samarbejde. Bevillingen af en rådighedssum af en tilstrækkelig størrelse vil også gøre det muligt for universitetet i nogen grad at udvide rammerne for indbydelse af indenlandske videnskabsmænd til afholdelse af sådanne gæsteforelæsninger.

Yderligere kan det tilføjes, at der har vist sig et stadigt voksende behov for anskaffelse af skrivemaskiner og for det økonomiske institut af regnemaskiner, til hvis anskaffelse særlig bevilling har måttet søges.

Behovet for en rådighedssum er ikke udtømt med angivelsen af de forannævnte mere typiske eksempler. Med mellemrum må mere tilfældige eengangsudgifter kunne afholdes. Fra tillægsbevillingsloven for indeværende finansår kan det for eksempel nævnes, at der vil blive stillet forslag om bevilling til flytning af afstøbninger fra København til Aarhus til brug for undervisningen i klassisk arkæologi.

Aarhus Universitet har ved finansloven for finansåret 1952—53 opnået bevilling af en rådighedssum på 6 000 kr. Skønt denne bevilling af hjælper et hidtil følt savn, må det erkendes, at beløbet ikke er af en sådan størrelse, at det kan udfylde den trang, der har vist sig at være til stede, og som, efterhånden som universitetet udbygges, vil vise sig at være voksende. Derimod vil den foreslåede bevilling på 30 000 kr. i høj grad bevirke en lettelse af mulighederne for inden for det enkelte finansår at kunne afholde nødvendige udgifter til formål, der falder inden for rammerne af universitetets ordinære budget.

P. 1. v.

sign. **Knud Illum,**
rektor.

DEN POLYTEKNISKE LÆREANSTALT,
DANMARKS TEKNISKE HØJSKOLE

Højskolens forslag til finansloven 1952—53.

ad 26. *Til almindelig rådighed.* R. 9 233 kr., B. 11 500 kr., F. 46 500 kr. (30 000 kr. + 55 pct.).

Under højskolens rådighedssum afholdes der udgifter til 1. dels tegnestue, matematisk laboratorium, undervisningen i aeroplanlære samt undervisningen på maskiningeniørernes konstruktionsstuer.

Til disse formål må der normalt skønnes at ville blive brugt ca. 12 000 kr. Ikke mindst til undervisning på maskiningeniørernes konstruktionsstuer må der påregnes stigende udgifter, idet undervisningen af specialstuderende kræver store udgifter til bøger og andet undervisningsmateriel.

Når højskolen iøvrigt søger rådighedssummen så væsentligt forøget, skyldes det ønsket om at have en konto, hvoraf der kan afholdes ekstraordinære eller uforudseelige udgifter, som man tidligere normalt søgte på tillægsbevillingsloven. Endvidere kan rådighedssummen benyttes til en smidigere og sikkert mere økonomisk forvaltning af højskolens samlede laboratorievirksomhed, idet der i år, hvor enkelte laboratorier har særligt omfattende arbejder, vil kunne ydes en hjælp, ligesom rådighedssummens eksistens gør det muligt at tilmåle laboratorierne et noget mindre annuum end det, der ellers ville blive stillet forslag om fra ledernes side. Rådighedssummen vil blive henlagt under rektors direkte forvaltning, og ved højskolens regnskab vil der hvert år blive gjort rede for, hvorledes beløbet er blevet anvendt.

DEN POLYTEKNISKE LÆREANSTALT,
DANMARKS TEKNISKE HØJSKOLE

19. september 1952

Den polytekniske Lærestalt, Danmarks tekniske Højskole, tillader sig herved i tilslutning til tidligere forslag herfra om bevilling af en rådighedssum under den konto, hvoraf laboratoriernes driftsudgifter afholdes, at udtale følgende:

Under et ikke alt for stærkt svingende prisniveau vil en del af laboratoriernes udgifter kunne nogenlunde beregnes, således at der kan lægges et driftsbudget for disse udgifter, medens der er andre udgifter, der er af mere variabel natur. Ved planlægning eller gennemførelse af et større forskningsarbejde vil laboratorierne ofte have ekstraordinære udgifter både til medhjælp og indkøb af apparater, men også den til laboratorierne henlagte undervisning vil kunne give anledning til varierende udgifter. På grund af den tekniske videnskabs stærke udvikling vil der ofte opstå spørgsmål om omlægning af undervisningen. En sådan omlægning vil ikke alene komme ved professorskifter, men vil kunne opstå som følge af de erfaringer, vedkommende lærer i årenes løb har indhøstet i sit fag. En ændring af undervisningen kan også være påvirket af den udvikling, der sker indenfor det erhvervs-liv, der beskæftiger de fra højskolen udgåede civilingeniører. Alt i alt kan det siges, at en teknisk højskoles laboratoriers arbejde ofte er udsat for meget store svingninger, der medfører, at man ved disse laboratorier har ret store vanskeligheder ved at lægge et så fast budget, at der vil kunne undgås overskridelser.

Når højskolen derfor ønsker at opnå en rådighedssum på 50 000 kr., skyldes det i første række, at højskolen vil være i stand til indenfor de enkelte finansår at kunne hjælpe de pågældende afdelinger, hvor man af de ovennævnte grunde kommer ud for uventede udgifter. Hvis man ikke har en sådan konto, vil udviklingen ofte standses på en højst uheldig måde og det er derfor højskolens tro, at tilvejebringelsen af en sådan konto vil være af overordentlig betydning for de formål, som den polytekniske lærestalt er sat til at tjene.

Man ønsker således at have en konto, hvoraf der kan afholdes ekstraordinære eller uforudsete udgifter, som man normalt søgte på tillægsbevillingsloven. Rådighedssummen kan benyttes til en smidig og sikkert mere økonomisk forvaltning af højskolens samtlige laboratorievirksomheder, idet der i år, hvor enkelte laboratorier har særligt omfattende arbejder, vil kunne ydes en hjælp, ligesom rådighedssummens eksistens gør det muligt at tilmåle laboratorierne et noget mindre annuum end det, der ellers ville blive stillet forslag om fra ledernes side. Rådighedssummen vil blive henlagt under rektors direkte forvaltning, og ved højskolens regnskab vil der hvert år blive gjort rede for, hvorledes beløbet er blevet anvendt.

Siden finansloven for 1933—34 har højskolen iøvrigt haft en rådighedssum. Oprindeligt androg den kun 1 260 kr., jævnfør R. T. 1933—34, tillæg A, spalte 1537—38. Senere forhøjedes kontoen til 2 650 kr.

På finansloven for 1949—50 overførtes følgende beløb til denne konto, nemlig:

Til afdelingen for luftfartøjer og aerodynamik	7 340 kr.
til tegnestuen	1 510 -
rådighedssum	2 650 -
således at kontoens samlede beløb blev	11 500 kr.

På finansloven for 1953—54 er kontoen nu forhøjet til 35 000 kr., jævnfør R. T. 1951—52, spalte 1981—82.

Da udgifterne til afdelingen for luftfartøjer og aerodynamik og tegnestuen ikke hører hjemme under rådighedssummen, udgør den egentlige rådighedssum i øjeblikket: 35 000 kr. — (7 340 kr. + 1 510 kr.) = 26 150 kr. Den forøgelse, højskolen ønsker at få, andrager således 23 850 kr.

sign. **Anker Engelund.**

G. Ulrich.

RIGSHOSPITALET

København, den 25. september 1952

I anledning af ministeriets skrivelse af 25. juli d. å. vedrørende spørgsmålet om forhøjelse af rigshospitalets rådighedssum under § 21 XVI. B. 2. Inventar og beklædning, skal jeg, idet jeg vedlægger en fra hospitalets lægeråd indhentet erklæring af 24. d. m. bemærke følgende:

Rådighedssummen blev første gang bevilget på finansloven for 1950—51 (R. T. 1949050, till. A., sp. 2111—12) med 20 000 kr. og har siden været optaget med dette beløb. I 1950—51 blev der brugt 20 192 kr. 50 øre. I 1951—52 blev bevillingen på tillægsbevillingsloven forhøjet med ialt 17 349 kr. til en række nærmere angivne anskaffelser, således at der ialt var til rådighed 37 349 kr. Under hensyn hertil samt til de stigende priser kan jeg tiltræde lægerådets forslag om rådighedssummens forhøjelse til 50 000 kr. under forudsætning af, at der af rådighedssummen som hidtil kun skal afholdes „mindre" anskaffelser, hvorved hospitalet forstår anskaffelser på sædvanligvis højst ca. 4 000 kr. Hvis rådighedssummen skal omfatte større anskaffelser, vil 50 000 kr. næppe være tilstrækkeligt.

sign. Fabricius Bjerre.

RIGSHOSPITALET LÆGERÅD

København, den 24. september 1952

Direktøren for Rigshospitalet.

I anledning af hr. direktørens skrivelse af 19. september d. å. (j. nr. 104) vedrørende en fra undervisningsministeriet modtaget forespørgsel af 25. juli d. å. om ønskeligheden af en regulering af det Rigshospitalet under finanslovens § 21 XVI, V, 2. bevilgede rådighedsbeløb til indkøb af forskelligt instrumentarium skal man meddele, at det, som tidligere fremhævet, vil være meget hensigtsmæssigt, om beløbet på 20 000 kr., der blev ansat, da rådighedsbeløbet blev søgt indført, blev forhøjet til et efter hospitalets behov mere passende beløb.

Med en bevilling på 20 000 kr. har det naturligvis været forsøgt at undgå overskridelse, hvorfor udgiften ikke er udtryk for behovet. Til trods for udvist tilbageholdenhed har overskridelser dog fundet sted, ifjor kom de samlede udgifter således op imod 40 000 kr. Herudover har det hvert år været nødvendigt at søge særlig bevilling til en del forskelligt instrumentarium.

Såvel for patientbehandlingen som i den indenlandske og internationale videnskabelige konkurrence er det ofte af betydning, at de forskellige lægechefer straks kan få anskaffet de ønskede instrumenter og apparaturer, som de lægevidenskabelige fremskridt betinger. Gang på gang har man været hæmmet af ventetiden ved sagens afhængighed af bevillingsmyndighedernes afgørelse. Hertil kommer, at denne fremgangsmåde ofte er prisfordyrende, idet bestilling på apparaturet først kan afgives, når meddelelse om bevillingen er lægechefen ihænde.

Under henvisning hertil skal man tillade sig at foreslå, at bevillingen til det pågældende formål nu ansættes til 50 000 kr.

sign. **H. Ehlers.**

DEN KONGELIGE VETERINÆR-
OG LANDBOHØJSKOLE

2. oktober 1952

*Til Videnskabskommissionen,
sekretariatet.*

Til nærmere begrundelse af det af Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole fremsatte forslag om en rådighedssum på 30 000 kr. skal anføres følgende:

Højskolen har på finanslovkonto § 13 III. A. 17. en bevilling på 256 000 kr. til samlinger og laboratorier. Af denne bevilling afholdes samtlige annua til højskolens ca. 40 eforier, og der har derudover ikke stået nogen rådighedssum til højskolens disposition. Da man imidlertid ikke har kunnet administrere bevillingen uden en vis margin, har man årligt tilbageholdt et vist beløb — af størrelsesordenen 10—15 000 kr. — for deraf at kunne afholde ekstraordinære udgifter, som afdelingerne ikke har kunnet afholde af de dem tildelte annua. Dette beløb, hvis tilbageholdelse fra de i forvejen for små annua er ganske uholdbar, har dog altid vist sig ganske utilstrækkeligt til, at man har kunnet imødekomme de ønsker om større eller mindre instrumentanskaffelser m. v., der fremsættes, og det har derfor været nødvendigt at søge ekstrabevillinger på tillægsbevillingslovene.

I indeværende finansår foreligger på nuværende tidspunkt nedennævnte ønsker om bevillinger til anskaffelse af instrumenter m. v.

- 1 500 kr. til udfærdigelse af undervisningstavler til plantepatologisk afdeling.
- 7 000 - - mikroskop til specialstuderende ved plantepatologisk afdeling.
- 3 700 kr. til mikrovægt til plantefysiologisk afdeling.
- 3 000 - - analysevægt til
- 2 500 - - udstyr til elektrometrisk titrering til plantefysiologisk afdeling.
- 2 400 - - 2 cyclotermeter til plantefysiologisk afdeling.
- 1 000 - - 1 mikro-smeltpunktsapparat til plantefysiologisk afdeling.
- 1 300 - - 1 polariseringsapparat til sukkerbestemmelser til plantefysiologisk afdeling.
- 9 500 - - 1 Warburg-apparat til plantefysiologisk afdeling.
- 3 000 - - 1 centrifuge
- 7 000 - - 1 forskningsmikroskop til plantefysiologisk afdeling.
- 7 000 - - 1 forskningsmikroskop til plantefysiologisk
- 3 500 - - 1 præparermikroskop
- 8 000 - - 2 elektriske autoklaver til plantefysiologisk afdeling.
- 3 000 kr. til epidiaskop til forskellige afdelinger.

- 6 270 kr. til køleskab til afdelingen for jorddyrkning.
1 120 - - ledningsevne måler til afdelingen for jorddyrkning.
1 020 - - projektionsapparat til afdelingen for jorddyrkning.

For at undgå hvert år at skulle søge ekstrabevillinger til sådanne anskaffelser, for at kunne yde hjælp til laboratorier, der et enkelt år har særligt omfattende arbejder, og for at kunne imødekomme sådanne velbegrundede ønsker om hjælp til videnskabelig forskning, der ikke kan få plads på andre konti på budgettet, søges en rådighedssum på 30 000 kr.

sign. Thorkil-Jensen.

A. Paludan

DEN KONGELIGE VETERINÆR-
OG LANDBOHØJSKOLE

8. oktober 1952

*Til Videnskabskommissionen,
sekretariatet.*

I skrivelse herfra af 2. d. m. har man søgt at begrunde det fremsatte forslag om en rådighedssum på 30 000 kr., og man har bl. a. anført, at det har været nødvendigt at søge ekstrabevillinger på tillægsbevillingslovene. På given foranledning skal man herom oplyse følgende:

Ved tillægsbevillingsloven for finansåret 1948—49 bevilgedes et beløb på 35 055 kr. og ved tillægsbevillingsloven for finansåret 1949—50 bevilgedes 30 000 kr. til forskellige instrumentanskaffelser m. v. I finansårene 1950—51 og 1951—52 er der kun søgt mindre ekstraordinære beløb på tillægsbevillingsloven til nævnte formål. Dette skyldes imidlertid det særlige forhold, at man i de nævnte finansår har nydt godt af meget betydelige beløb af Marshall-hjælpen til instrumentanskaffelser, således at det herigennem har været muligt at imødekomme laboratoriernes væsentlige krav. Denne periode er imidlertid nu ved sin afslutning, og berettigede ønsker fremkommer nu atter i betydelig udstrækning fra laboratorierne. Det ville være af stor værdi, om man af en rådighedssum kunne imødekomme sådanne ønsker.

sign. **Thorkil-Jensen.**

A. Paludan

DANMARKS
FARMACEUTISKE HØJSKOLE

Den 8. oktober 1952

Videnskab shommissionen.

Efter anmodning i brev af 3. oktober d. å. angående den rådighedssum på 7 500 kr., der kan tænkes tillagt Danmarks farmaceutiske Højskole, skal jeg udtale følgende:

1. Lad mig indledningsvis bemærke, at det vil være af overordentlig værdi, at *højskolens leder* hvert år har et beløb til rådighed til uforudsete udgifter vedrørende højskolens forskningsarbejde, således at det i påkommende tilfælde er muligt *omgående* at yde hjælp — ja en sådan rådighedssum må ligefrem siges at være uundværlig for en sund drift af dette arbejde —, og at et beløb på 7 500 kr. må anses for rimeligt.

Jeg skal oplyse, at højskolen har 4 store afdelinger (uorganisk-kemisk afd., organisk-kemisk afd., farmakognostisk afd. og farmaciafdelingen), 2 noget mindre afdelinger (fysisk afd. og botanisk afd.) og 2 mindre afdelinger (biologisk og bakteriologisk afd.), og at der til disse afdelinger er knyttet 23½ amanuenser (tjenestemænd + honorarlønnede), der ikke alene er beskæftiget med undervisningsarbejde, men også med forskningsarbejde.

I højskolens laboratorier driver desuden adskillige gæster forskning (af udlændinge for tiden 3, af stipendiater fra teknisk videnskabeligt forskningsråd 5), og sådanne gæster er meget velsete på højskolen, idet højskolen på denne måde får en del *gratis medarbejdere*, der er med til at løse nogle af de forskningsopgaver, som vedkommende afdelinger beskæftiger sig med.

2. Nogle eksempler på, hvorledes en rådighedssum vil blive anvendt til gavn for forskningen, skal nævnes.

Under et forskningsarbejde, hvortil der anvendes dyrt apparatur, sker der skade på apparaturet, f. eks. brænder et røntgenrør til 2 000—3 000 kr. uforudset tidligt i stykker. Afdelingens annuum kan ikke bære udgiften til et nyt rør. Afdelingens leder stiller hos højskolens leder og anmoder om hjælp; hvis han ikke får den, går arbejdet i stå. Højskolens leder må da være i stand til at sige: „gå straks ind og ring til leverandøren efter et nyt rør; det skal nok blive betalt“.

Midt under et forskningsarbejde kan der dukke uforudsete problemer op, der kun kan løses ved hjælp af relativt kostbart apparatur, og hvis dette ikke findes på afdelingen eller kan fremskaffes ved hjælp af afdelingens annuum — eller kan fremskaffes ved lån fra højskolens andre afdelinger eller ved lån fra andre institutter — går arbejdet i stå. Også her vil omgående hjælp være påkrævet.

Det samme er tilfældet, hvis forsøgsarbejdet på den biologiske afdeling uforudset kræver betydeligt flere forsøgsdyr.

Som ovenfor nævnt er højskolen taknemmelig for sine gæster. Men skjules kan det jo ikke, at til gæsternes forskningsarbejde medgår der kemikalier, apparatur o. l. Det må være udelukket, at en afdeling afviser en gæst, fordi afdelingens annuum ikke kan bære udgifterne til hans forskningsarbejde. Også her må højskolens leder omgående kunne træde hjælpende til.

Under et forskningsarbejde kan det vise sig nødvendigt, at der udføres et stort antal serieanalyser, der kan udføres lige så godt af en student eller laboratoriedame som af de videnskabeligt uddannede medarbejdere. Det vil være ønskeligt, hvis højskolens leder også her kunne træde hjælpende til for en kortere periode ved at bevilge ekstra medhjælp.

Til slut skal jeg bemærke, at ovennævnte eksempler formentlig ikke falder ind under de *særlige* opgaver, der henhører under videnskabsfondet, allerede af den grund at videnskabsfondet ikke kan yde så omgående hjælp som nødvendigt.

3. Hvad angår spørgsmålet, om højskolen i de senere år med de bevilgende myndigheders tilslutning har modtaget bevillinger til dækning af udgifter, der ville eller kunne have været afholdt af et sådant rådighedsbeløb, skal jeg oplyse, at spørgsmålet i det store og hele må besvares benægtende. Dette skyldes, at man hidtil har kunnet klare sig på den måde, at rektor ved fastsættelsen af de enkelte afdelingers annua for det enkelte år har holdt lidt af det samlede annuum i reserve til uforudsete udgifter, men dette vil ikke længere være muligt uden en forhøjelse af det samlede annuum, idet der er hårdt brug for fuldt ud at kunne disponere over det nuværende annuum til afdelingernes ordinære udgifter. Man er derfor nu nået til det punkt, hvor selv mindre ekstraordinære udgifter til forskningsarbejde ikke vil kunne afholdes inden for højskolens ordinære annuum, men vil nødvendiggøre ansøgninger om, at de fornødne beløb stilles til rådighed på forventet tillægsbevilling, medens det må forventes, at sådanne ansøgninger som regel vil kunne undgås, såfremt der ud over annuum stilles en rådighedssum på 7 500 kr. til disposition for højskolens leder.

I „Forslag til betænkning angående »Statens Videnskabsfond« m. m.", kapitel III, behandles spørgsmålet *sekretærhjælp*. Må jeg benytte lejligheden til at fremhæve, at højskolen lægger megen vægt på følgende passus: „For de andre lærestalters vedkommende mener kommissionen det rigtigt at henvise til direkte forhandling mellem disse og de bevilgende myndigheder, men henstiller til myndighederne at tage hensyn i så vidt omfang som muligt til rimelige ønsker, der vil blive forelagt." Højskolen, til hvis samtlige afdelinger der kun er knyttet ialt 3 damer med heldagsplads (fungerende både som sekretærer og laboratoriedamer), betragter nemlig denne passus som en meget værdifuld „løfteparagraf".

sign. Carl Faurholt.

DANMARKS TANDLÆGEHØJSKOLE

København, den 13. oktober 1952

*Kommissionen til behandling af statens forhold til videnskaben,
Undervisningsministeriet,
Frederiksholms Kanal 21. K.*

I skrivelse af 3. oktober d. å. har kommissionen anmodet højskolen om at indsende en nærmere redegørelse for højskolens behov for et rådighedsbeløb på 7 500 kr., herunder navnlig om højskolen i de senere år med de bevilgende myndigheders tilslutning har modtaget bevillinger til dækning af udgifter, der ville eller kunne have været afholdt af et sådant rådighedsbeløb.

Således foranlediget skal man herved oplyse, at højskolen på grund af de enkelte apparaters forholdsvis lille købesum kun undtagelsesvis har søgt de bevilgende myndigheder om særlige bevillinger til indkøb af videnskabeligt apparatur, jfr. f. eks. undervisningsministeriets skrivelse af 8. August 1949 (j. nr. 2590/48) vedrørende indkøb af apparatur til proteseafdelingen fra U.S.A. Udgiften er derfor normalt søgt afholdt under højskolens udgiftskonto 8. Driftsudgifter vedrørende klinikker, laboratorier, samlinger og inventar. Kontoen har som regel ikke kunnet bære udgifterne, og højskolen har ved forslag til tillægsbevillingsloven søgt overskridelserne bevilget.

For i størst muligt omfang at undgå overskridelser har højskolen imidlertid været meget tilbageholdende med at tillade anskaffelse af apparatur, der ikke kunne siges at være uomgængeligt nødvendigt, og dette har bevirket, at højskolens forskellige afdelinger nu savner en del apparatur, der bevirker en forsinkelse i det videnskabelige arbejde.

Højskolen må derfor anse det foreslåede beløb på 7 500 kr. for en udmærket støtte til det videnskabelige arbejde, der netop i de senere år har antaget et større og større omfang.

sign. **E. Husted.**

Kai Storm

